

JURIDISKA FAKULTETEN
vid Lunds universitet

Anna Libell

**Upphovsrättsligt skadestånd – särskilt
om beräkningsunderlag**

Examensarbete
20 poäng

Katarina Olsson

Upphovsrätt

HT-03

Innehåll

SAMMANFATTNING	1
FÖRORD	2
1 INLEDNING	3
1.1 Syfte och frågeställning	3
1.2 Metod, upplägg och avgränsningar	4
2 HISTORIK	6
3 SKADESTÅND 54 §	8
3.1 Inledning	8
3.2 54 § 1 st, skäligt vederlag	10
3.2.1 Skäligt vederlag i praxis	12
3.3 54 § 2 st, allmänt skadestånd	14
3.3.1 Allmänt skadestånd i praxis	15
3.4 54 § 3st, allmänt skadestånd för övriga intrång	18
3.4.1 Allmänt skadestånd för övriga intrång i praxis	18
3.5 Uppsåt och oaktsamhet	20
4 RÄTTSFALLSGENOMGÅNG	22
4.1 Piratkopiering 1	22
4.1.1 Tingsrättens bedömning	22
4.1.2 Hovrättens bedömning	23
4.1.3 Målsägandens uträkning	24
4.1.4 Analys	26
4.2 Piratkopiering 2	29
4.2.1 Tingsrättens bedömning	31
4.2.2 Hovrättens bedömning	31
4.2.3 Analys	32
4.2.3.1 Jämförande analys	33
4.3 Jönssonligan	34
4.3.1 Tingsrättens bedömning	35
4.3.2 Analys	35
4.4 SAMI – Hotell du Nord	36
4.4.1 Tingsrättens bedömning	36
4.4.2 Hovrättens bedömning	37

4.4.3	Högsta domstolens bedömning	37
4.4.4	Analys	38
4.5	Carl Selling – Mediearkivet	39
4.5.1	Tingsrättens bedömning	40
4.5.2	Analys	41
4.5.3	Clas Thor – Mediearkivet	42
4.5.3.1	Analys	43
4.6	ALIS – Svenska Dagbladet/Aftonbladet	43
4.6.1	Svenska Dagbladet	43
4.6.2	Aftonbladet och Mediearkivet	44
4.6.3	Betalningsanspråk	45
4.6.4	Analys	46
5	SAMMANFATTNING AV ANALYSER	47
5.1	Skäligt vederlag	47
5.2	Allmänt skadestånd	48
	LITTERATURFÖRTECKNING	51
	RÄTTSFALLSFÖRTECKNING	53

Sammanfattning

Uppsatsen handlar om skadestånd vid upphovsrättsliga intrång och behandlar främst vilka underlag som kan användas för att motivera och understödja skadeståndsbeloppet. Det upphovsrättsliga skadeståndet är uppdelat i två poster. Skäligt vederlag ska utgå för utnyttjande av ett verk även om intrångsgöraren är i god tro. När skäligt vederlag fastställs kan man t.ex. utgå ifrån det vederlag som utgick vid den första överlåtelsen eller olika ersättningstariffer om det finns att tillgå. Till stöd för det yrkade beloppet kan även rekommendationer från branschföreningar vara till hjälp eller vittnesmål om vad som i praktiken utgör en skälig ersättning.

Allmänt skadestånd ska också utgå för den skada intrånget orsakat om detta skett uppsåtligt eller av oaktsamhet. Vid bestämmandet av det allmänna skadeståndet kommer den skadeståndsrättsliga problematiken in. Hur uppskattar man en liden skada i pengar? Det gäller då att motivera och argumentera för på vilket sätt skada uppkommit och hur det har påverkat upphovsmannen. Det kan vara ekonomiska skador såsom förlorad intäkt, goodwillskador och marknadsskador men också ideell skada som t.ex. personlig kränkning. Även vid allmänt skadestånd kan vissa underlag anföras till stöd för det yrkade beloppet. Det kan finnas rekommendationer och beträffande ekonomisk skada kan den förlorade intäkten många gånger räknas ut genom att se på intrångsgörarens intäkt till följd av intrånget. Det är dock klart svårare att föra bevisning i denna del vilket gör att domstolarna många gånger måste uppskatta skadeståndet till ett skäligt belopp.

Ytterligare ett problem vid fastställande av allmänt skadestånd är vilken grad av bevisning som krävs. Här vill jag påstå att rättsläget är ganska oklart. I vissa fall har domstolarna uttryckligen sagt att omständigheterna medfört att det är självklart att skada lidits och någon direkt bevisning behöver inte föras till stöd för detta. I andra fall har domstolarna gjort en strängare bedömning och menat att inte tillräcklig bevisning lagts fram.

Förord

Målet var att skriva om något som kunde vara till nytta för personer som arbetar med upphovsrättsliga frågor och som var högst aktuellt att diskutera och klargöra. När jag tog kontakt med några av de upphovsrättsliga organisationerna visade det sig snart att det fanns flera spännande skadeståndsprocesser som nyligen avgjorts eller som fortfarande pågick. Jag har redogjort för några av dem och framfört mina tankar om parternas argumentation och domstolarnas motiveringar. Mina förhoppningar är att uppsatsen ska vara läsvärd och intressant för de som arbetar med att föra skadeståndsprocessens utveckling framåt.

Jag vill passa på att tacka alla som har hjälpt mig med material till uppsatsen och stått ut med mig dessa intensiva månader av skrivande. Främst vill jag rikta min tacksamhet mot Thorbjörn Öström som tipsat mig angående ämnesvalet och funnits till hands för frågor och diskussion. Även Dag Wetterberg och Olle Wilöf ska ha ett hjärtligt tack för att de tagit sig tid att hjälpa mig sätta mig in i de praktiska aspekterna och försett mig med material samt delat med sig av sina synpunkter.

1 Inledning

1.1 Syfte och frågeställning

Syftet med uppsatsen är att undersöka praxis och se hur skadeståndet beräknas. Det största skadeståndsrättsliga problemet i en upphovsrättslig intrångsprocess är att fastställa ett ersättningsbelopp. Följande frågeställningar har jag behandlat i uppsatsen:

- Vilka argument använder parterna sig av?
- Hur motiverar domstolarna sina domslut?
- Vilka underlag kan parterna använda som stöd för sina påståenden?
- Vad ligger till grund för beräkningarna?
- Vilken grad av bevisning krävs för den skada man lidit?

Sammanfattningsvis så är syftet att försöka ta reda på tankarna bakom yrkade och utdömda skadeståndsbelopp. Mitt mål har varit att försöka vägleda den som är på väg att ge sig in i en intrångsprocess. Jag vill visa hur ett skadeståndsanspråk kan läggas upp och vad man kan använda som underlag till stöd för sin talan.

Avsikten var från början att göra en översikt över upphovsrättslig skadeståndspraxis de senaste åren och speciellt analysera nyare och mer aktuella rättsfall. Syftet var att försöka klargöra rättsläget och dra några slutsatser om hur en bra skadeståndstalan bör se ut. För att strama åt ämnet ytterligare övervägde jag alternativet att bara koncentrera mig på den litterära delen av upphovsrätten. Tanken på en övergripande redogörelse för rättsläget fanns kvar och jag ville inte riktigt släppa den idén. Jag resonerar som så att även om det finns många olika grenar inom upphovsrätten och sakomständigheterna i rättsfallen kan skilja sig åt väldigt mycket så borde man ändå kunna se resonemang och argument som man kan ha nytta av inom ett annat område.

Sökandet efter rättsfall blev en långdragen process. Det har inte varit möjligt att leta reda på alla intressanta fall som avgjorts i domstolar runt om i landet. Jag är medveten om att det säkert finns fler fall som skulle passa bra att ta upp i den här uppsatsen. Jag har valt ut några av de fall jag hittat som jag tycker visar problematiken i att fastställa ett upphovsrättsligt skadestånd och som kan ge tankar och idéer om vilka argument och resonemang man kan föra i en skadeståndstalan. Fallen behandlar olika delar inom upphovsrätten, allt ifrån piratkopiering av dataspel och filmer till intrång i tecknade figurer och litterära verk. Detta kan tyckas vara lite splittrat men samtidigt ger det en bild av den skadeståndsrättsliga problematiken inom de olika upphovsrättsliga områdena. Jag anser att de fall jag tagit upp och den argumentation och bevisning som förts i målen kan vara nyttiga att ha kännedom om, oavsett inom vilket upphovsrättsligt område man är verksam.

1.2 Metod, upplägg och avgränsningar

Min metod har varit att inledningsvis gå igenom äldre lagtext för att få fram reglernas ursprung och se hur regelverket förändrats genom åren. Uppsatsen börjar därför med en kort historisk bakgrund till hur skadestandsreglerna inom upphovsrätten tidigare sett ut. Därefter övergår jag till skadestandsbestämmelserna i dagens upphovsrättslag och förarbetena till dessa. Syftet var att ta reda på vad tanken var bakom reglernas formulering och utformning. Detta redovisas i kapitel tre där jag kortfattat tar upp några av de synpunkter och problem som upphovsrättsutredningen ställdes inför. Jag behandlar även här bakgrunden till utformningen av skadestandsparagrafen och tankarna bakom dess slutliga formulering.

Nästa steg var att söka upp relevanta rättsfall. De första fallen jag stötte på var avgjorda på 1980-talet och litteraturen på området refererade ofta till dessa fall. Några av dessa fall valdes för att ingå i kapitel tre där jag gör en noggrannare genomgång av skadestandsparagrafens stycken och begreppens olika betydelse. Jag valde ut några av de fall där skadestandsberäkningen diskuterades och där olika synpunkter och inställningar gick att utläsa. Denna del av uppsatsen är inte bara fokuserad på skadestandsberäkningarna utan jag har även försökt förmedla en bild av reglernas funktion och tillämpning. För att få en helhetsbild av skadestandsbestämmelserna avslutas kapitlet med några exempel ur rättspraxis angående uppsåt och oaktsamhet i upphovsrättsliga sammanhang.

Det fjärde kapitlet består av en rättsfallsgenomgång där jag enbart fokuserat på skadestandsberäkningarna. Ett urval har gjorts av de rättsfall som enligt min mening innehåller en bra argumentation och där beräkningsunderlaget är väl motiverat. I sökandet av praxis vände jag mig till några av de upphovsrättsliga branschorganisationerna för att få vägledning om mål som avgjorts de senaste åren. Upphovsrätten är ett mycket dynamiskt område och jag ville därför söka upp fall som behandlade upphovsrättsliga problem som i dag är högst aktuella. Resultatet blev naturligtvis att många av fallen handlar om intrång vid publicering av verk på Internet och i databaser. Avsikten var alltså att försöka föra fram nyligen avgjorda fall till ljuset för att diskutera och analysera beräkningsgrunderna. Jag vill än en gång poängtera att denna uppsats inte är någon fullständig redogörelse av praxis utan endast ett urval av de fall jag hittat.

För att underlätta för läsaren följer en analys efter varje rättsfall. Där kommenterar jag de underlag, argument och motiveringar som tagits upp. Utredningen avslutas med en sammanfattning uppdelad i skäligt vederlag och allmänt skadestånd. Under varje rubrik belyses det viktigaste av det jag kommit fram till i analyserna angående skäligt vederlag respektive allmänt skadestånd.

Uppsatsen utgår ifrån att läsaren är någorlunda insatt i upphovsrätten och den allmänna skadeståndsrättsliga problematiken. Grundläggande kunskaper om upphovsrättens funktion, skyddsomfång, sanktionssystemet o.s.v. har jag medvetet lämnat utanför denna framställning.¹ Från början var det tänkt att ett kapitel om doktrinen om åsikter angående beräkning av upphovsrättsliga skadestånd skulle ingå för att få en bättre helhetsbild av rättsläget och en mer heltäckande juridisk analys. Detta är dock inte en särskilt omskriven eller debatterad fråga. Eftersom jag inte tyckte det fanns tillräckligt med material för en sammanhängande framställning valde jag att inte ta med detta. De uttalanden i doktrinen som jag tycker är relevanta har tagits med i de kapitel där de passar in.

---

¹ För en mer heltäckande genomgång av upphovsrättens konstruktion och grundläggande skadeståndsrättsliga principer se Jilmstad i Förnell/Jilmstad, Immaterialrättsliga skadestånd.

2 Historik

Före upphovsrättslagen tillkomst 1960 gällde 1919 års lag om rätt till litterära och musikaliska verk. Skadeståndsbestämmelserna i denna lag genomgick en del förändringar i samband med de ändringar som genomfördes 1931. I detta kapitel följer en kort redogörelse för dessa. Anledningen till att jag tagit med detta är att jag tycker det är intressant att dagens skadeståndsbestämmelse tog sin form redan 1931 och till viss del redan innan det. Även om skadeståndsbestämmelserna formulerades om något när upphovsrättslagen infördes så är huvuddragen de samma.

I lag om rätt till litterära och musikaliska verk gav 27 a § rätt till ersättning för förlust, lidande eller annat förfång om man bröt mot lagens straffbestämmelser. I lagtexten angavs också att ersättningen inte fick understiga 15 kronor. Anledningen till att skadeståndsreglerna ändrades var att den tidigare formuleringen, att ersättning skulle utgå för ”all skada”, ansågs vara otydlig. Med detta uttryckssätt menade man att även personliga obehag och olägenheter skulle ersättas men detta kunde inte direkt utläsas av lagtexten. Syftet vara alltså att klargöra att skadeståndet inte bara skulle omfatta ekonomiska skador. Att lagtexten angav en minimiersättning motiverades med att det skulle ge domstolarna vägledning och förhindra en ojämn rättstillämpning.² Ersättning för förlust, lidande och annat förfång är samma formulering som finns i dagens skadeståndsbestämmelse och har alltså mycket gamla rötter.

I den offentliga utredning som gjordes med anledning av ändringarna i lagen framfördes ett förslag som handlade om intrångsgörarens ersättning av obehörig vinst. Detta förslag innebar att om ersättningen för intrånget var mindre än den vinst som intrångsgöraren gjort skulle denna vinst utgivas istället. Den obehöriga vinsten skulle också överlämnas till upphovsmannen om man begått ett intrång som av subjektiva skäl var straffri d.v.s. om intrångsgöraren var i god tro. Liknande formuleringar om obehörig vinst förekom vid denna tid i flera utländska lagstiftningar och man ansåg att det på upphovsrättens område fanns ett särskilt behov av denna typ av stadgande. Tankarna bakom vara att det inte var acceptabelt att den som gör intrång i någon annans upphovsrätt ska gå med vinst till följd av sin brottsliga gärning.³

Principen om skyldighet att utge ersättning för obehörig vinst fick stark kritik från lagrådet. Ett exempel som de tar upp illustrerar väl problematiken med en sådan regel. Om en berömd sångare på en stor konsert av oaktsamhet framför ett musikstycke utan tillåtelse från en mindre känd upphovsman så skulle han i så fall bli tvungen att utge hela den vinst han

---

² SOU 1929:37 s. 48.

³ SOU 1929:37 s. 49.

gjort på framträdandet. Detta skulle innebära att upphovsmannen tjänade på att någon annan gjorde intrång och framförde hans låt. Detta vore helt orimligt enligt lagrådet. Meningen med skadeståndsbestämmelser är att den skadade ska bli ersatt för den skada han lidit. Detta ansåg lagrådet mycket väl kunde uppfyllas genom att domstolarna gör en vanlig skadeståndsprövning och ersätter upphovsmannen för förlust, lidande eller annat förfång såsom lagen var utformad. Det fanns enligt lagrådet ingen anledning att betvivla att dessa regler inte var tillräckliga för att upphovsmannen skulle bli kompenserad fullt ut. Den ersättning som skulle utgå borde enligt lagrådet motsvara vad upphovsmannen kunnat fordra vid en överlåtelse av upphovsrätten.⁴

Det rådde med andra ord delade meningar om vem som skulle få den eventuella vinst som intrånget medfört. Om vinsten gick till upphovsmannen skulle denna bli överkompenserad för sin skada och det skulle innebära ett hårt slag mot intrångsgöraren. Om vinsten å andra sidan skulle tillfalla intrångsgöraren så skulle denne tjäna på sin brottsliga handling.⁵ Tvisten slutade med att principen om obehörig vinst inte togs med vid uppsåtliga och oaktsamma intrång. Däremot infördes sista stycket i 27 a § en bestämmelse om att den som begått ett intrång utan uppsåt eller oaktsamhet ändå ska ge upphovsmannen den vinst som intrånget medfört. Även detta kritiserades av lagrådet. De höll dock med om att det inte var rimligt att upphovsmannen skulle bli helt utan kompensation vid intrång där något subjektivt rekvisit inte kunde fastställas. Vad de motsatte sig var resonemanget med att utge den obehöriga vinsten utan att ta hänsyn till vilket skada som uppstått och därmed riskera att överkompensera.⁶

De ändringar som infördes 1931 innebar alltså att det i lagtexten infördes att upphovsmannens skulle ersättas för förlust, lidande eller annat förfång samt att vid intrång i god tro skulle vinsten som intrångsgöraren gjort överlämnas till upphovsmannen. Upphovsrättslagens tillkomst medförde en del förändringar. I nästa avsnitt redogör jag för hur dagens skadeståndsbestämmelse ser ut och hur man resonerat när den infördes.

---

⁴ Prop. 1931:2 s. 51.

⁵ Prop. 1931:2 s. 60.

⁶ Prop. 1931:2 s. 51.

3 Skadestånd 54 §

3.1 Inledning

I utredningen inför upphovsrättslagen diskuterades vad det är en skadeståndsbestämmelse ska ersätta. För det första ska upphovsmannen bli skäligt kompenserad för utnyttjandet av verket. Det är då rimligt att betalning sker i enlighet med gällande tariffer, kollektivöverenskommelser och dylikt, eller enligt gängse grunder inom branschen. För det andra ska också sådana skadliga följder som intrånget medför ersättas. Detta kan t.ex. vara kompensation för nedgång i försäljningen, uteblivna beställningar eller liknande. Slutligen ska också upphovsmannens personliga obehag och olägenheter ersättas. Utifrån denna utgångspunkt har den nuvarande skadeståndsparagrafen formulerats.⁷

Första stycket i 54 §⁸ anger att verk som utnyttjats i strid med lagen ska ersättas med skäligt vederlag. Detta betyder att alla som använder ett upphovsrättsligt skyddat verk utan upphovsmannens tillstånd ska betala ersättning för detta oavsett om de var i god tro eller ej. Det är alltså egentligen inte frågan om något skadestånd utan mer en form av vederlagsregel. Den skäliga ersättningen motiverades med att den som begår intrång i en upphovsrätt och är i god tro i så fall skulle komma i bättre ställning d.v.s. tjäna på sitt intrång, än den som fått tillåtelse och betalat ersättning till upphovsmannen.⁹ Det ansågs också att det var en naturlig grundprincip att den som utan tillstånd utnyttjar ett verk får betala för det. En oväntad utgift hör till en filmproducents eller en förläggares risker och man får räkna med att vissa omkostnader uppkommer i efterhand. Enligt tidigare regler var ersättningen vid intrång i god tro begränsade till den eventuella vinst som intrångsgöraren hade gjort. Detta tyckte utredningskommittén inte var någon tillfredsställande lösning. Eftersom det ofta var svårt att fastställa vad som var själva vinsten beräknades i praktiken ett skäligt vederlag fram istället. Därför tyckte utredningskommittén att det var bättre att formulera bestämmelsen på det viset. De påpekade också att om man utgick från att det var vinsten som skulle utlämnas så kunde denna i vissa fall bli både större eller mindre än ett skäligt vederlag för utnyttjandet.¹⁰

I andra stycket regleras den situationen att intrång skett uppsåtligt eller av oaktsamhet. I så fall ska ersättning även utgå för annan förlust än uteblivet vederlag samt för lidande eller annat förfång, även kallat allmänt skadestånd. Denna formulering är densamma som infördes i ändringarna i lag om litterära och konstnärliga verk 1931. Det är en ganska allmänt hållen

---

⁷ SOU 1956:25 s. 429.

⁸ Om inget lagrum anges avses upphovsrättslagen.

⁹ SOU 1956:25 s. 429.

¹⁰ SOU 1956:25 s. 433.

formulering som har förankringar ännu längre bakåt i tiden.¹¹ Anledningen till att man valt att behålla denna formulering är troligen att den har fungerat väl och inte skapat några problem. Vid straffbara intrång skall alltså ersättningen enligt första stycket utgå som ett minimiskydd.¹² Utöver detta ska även andra förluster som upphovsmannen kan tänkas ha lidit ersättas. Sedan görs även en bedömning av den personliga kränkning som intrånget medfört.¹³

I det sista stycket i 54 § behandlas situationen när någon begår ett intrång utan att de faktiskt utnyttjar ett verk. För ersättning enligt första stycket krävs som sagt att ett *verk utnyttjas* men det kan finnas andra situationer där det kan vara befogat att utge ersättning. Exempelvis om man kränker upphovsmannens ideella rätt enligt 3 § upphovsrättslagen eller titelskyddet i 50 §. För att ersättning ska utgå enligt sista stycket i 54 § krävs att intrånget begås uppsåtligt eller av oaktsamhet.¹⁴ Intrång som görs i god tro på annat sätt än att verket utnyttjas är alltså inte ersättningsberättigat.¹⁵

Även i utredningen till upphovsrättslagen tas frågan om obehörig vinst upp. Kommittén övervägde att införa en sådan bestämmelse men beslutade att detta inte var lämpligt. Det fanns en liknande regel i den dåvarande strafflagen som innebar att vinst som åstadkommit genom brottsligt förfarande förverkades till kronan. Kommittén menade att det var i ytterst få fall som vinsten vid upphovsrättsliga intrång gjorts på helt brottsliga vägar. Det vanligaste var att intrånget skett av oaktsamhet och inom helt lagliga verksamheter. De påpekade också att det inte är helt enkelt att fastställa vad som faktiskt var själva vinsten. Extra invecklat blir det om det utnyttjade verket framställts tillsammans med andra verk som exempelvis ett musikstycke på en konsert eller en artikel i en tidning.¹⁶

Justitieråd Hedfeldt föreslog en egen alternativ lösning som är väl värd att redogöra för. Han höll med om att ett skäligt vederlag skall betalas vid intrång som skett i god tro men ansåg att om intrånget skedde uppsåtligt eller av oaktsamhet vederlaget skulle kunna höjas till det dubbla. Dessutom skulle skadestånd för annan förlust, lidande eller förfång enligt andra stycket utgå. Hans motivering till förslaget var att allt för många tog chansen och använde sig av ett verk utan att ta reda på vem som är upphovsman och utan att fråga denne om lov. Om man inte bryr sig om att ta reda på om det föreligger någon upphovsrätt och upphovsmannen inte kan visa att han lidit någon skada riskerar intrångsgöraren ingenting. Han får då betala samma skäliga vederlag som om han gjort en överenskommelse med upphovsmannen före användandet. Dessutom är det inte säkert att intrånget beivras eftersom det är upp till upphovsmannen att hålla reda på om intrång görs i hans upphovsrätt. Möjligheten finns alltså att intrångsgöraren kan

---

¹¹ SOU 1956:25 s. 430.

¹² Koktvedgaard/Levin, Lärobok i Immaterialrätt s. 426.

¹³ SOU 1956:25 s. 430.

¹⁴ SOU 1956:25 s. 433.

¹⁵ Prop. 1960:17 s. 292, se även Olsson, Copyright s. 242.

¹⁶ SOU 1956:25 s. 431.

komma undan utan att betala. Han riskerar alltså inget på att begå ett intrång utan i princip skjutes betalningen bara upp.¹⁷

Detta, från upphovsmannens perspektiv, väldigt förmånliga förslaget om dubbel ersättning godtogs inte. Antagligen ansågs det att skadeståndet för oaktsamma och uppsåtliga intrång i andra stycket var tillräckligt. Det innebär som sagt att intrångsgöraren får betala en större ersättning än bara det vederlag som hade utgått vid en överenskommelse om intrånget medfört skada. Har ingen skada skett är det inte heller rimligt att ersättning ska utgå utöver ett skäligt vederlag. Följden blir i så fall att upphovsmannen överkompenseras och tjänar på att intrång begås. Möjligtvis tänkte utredningskommittén också på att ett uppsåtligt/oaktsamt intrång även är straffbart enligt 53 § och på så sätt ger märkbara känningar för intrångsgöraren.

Som remissinstans uttalar sig Svea hovrätt om Hedfeldts förslag i propositionen och får medhåll av departementschefen. De anser att ett dubbelt vederlag får karaktären av en privatbot vid sidan av straffet. Straff och skadestånd beräknat på vanligt sätt med ersättning för både ekonomisk och personlig skada är fullt tillräckligt. Det ska dock påpekas att många av branschorganisationerna var av naturliga skäl positivt inställda till Hedfeldts resonemang.¹⁸ De klagomål på att de skadestånd som tidigare utdömts var för låga var en av grunderna till Hedfeldts förslag. På detta svarade departementschefen att det är viktigt att domstolarna i skadeståndberäkningen till fullo beaktar vad intrånget betytt för upphovsmannen både i ekonomiskt och i ideellt hänseende. Han betonar också att om full bevisning inte kan åstadkommas så har domstolen rätt att uppskatta skadan till skäligt belopp enligt 35 kap. 5 § rättegångsbalken.¹⁹

Beträffande minimibeloppet som fanns med i skadeståndsparagrafen i lag om litterära och konstnärliga verk så togs den bort helt och hållet i upphovsrättslagen. I propositionen sägs att det saknade praktisk betydelse vilket är lättförståeligt.²⁰ Att införa ett fast belopp i lagtexten är inte så lyckat. Det innebär sannolikt att den bara blir aktuell i några år och därefter saknar större betydelse.

3.2 54 § 1 st, skäligt vederlag

Vad menas egentligen med begreppet skäligt vederlag och hur fastställer man det? I det här kapitlet går jag lite djupare in på detta och försöker med hjälp av praxis se hur man går tillväga för att bestämma ett skäligt belopp.

---

¹⁷ SOU 1956:25 s. 503.

¹⁸ Prop. 1960:17 s. 293.

¹⁹ Prop. 1960:17 s. 294.

²⁰ Prop. 1960:17 s. 291.

Avsikten är att betalning för utnyttjandet av upphovsrätten ska ske. För att fastställa den summa som ska utgå kan hjälp hämtas från gällande tariffer och prislistor om det finns att tillgå. Det kan även finnas kollektivavtal eller andra bestämmelser i branschen om hur ersättning ska bestämmas. Det är alltså ett marknadspris som ska försöka fastställas d.v.s. det pris som hade satts på verket om det hade varit en affärsmässig uppgörelse.²¹ Det är dock inte alltid som det finns någon vägledning att hämta. I sådana fall måste domstolen med stöd av 35 kap 5 § rättegångsbalken uppskatta ett skäligt belopp.²²

STIM är en av de branschorganisationer som har väl utvecklade tariffer för vad som utgör skälig ersättning. STIM är en organisation som bevakar musiker och textförfattares rättigheter. Upphovsmännen är anslutna till organisationen och detta innebär att de överlämnar sina rättigheter till ersättning till STIM. För all musik som spelas offentligt ska betalning ske till STIM som i sin tur vidarebefordrar ersättningen till rätt innehavare av rättigheten.²³ Organisationens olika tariffer utgår ifrån vilka platser musiken förekommer på t.ex. restauranger, butiker, hotell, motionsanläggningar o.s.v. Om en restaurangägare spelar bakgrundsmusik är ersättningen baserad på hur många sittplatser lokalen har och hur många dagar om året han har öppet. Har han t.ex. plats för 41-60 personer och har öppet max 312 dagar per år betalar han en fast årsavgift på 2 938 kronor. Om det förekommer levande musik i lokalen utgår ersättningen utifrån vilket entrépris lokal innehavaren tar samt hur många gäster per dag som besöker restaurangen. Kostar det exempelvis mellan 1-60 kronor i entréavgift är avgiften 1.87 kronor per besökare och dag. Dock utgår en minimiavgift på 113 kronor per tillställning. På samma sätt finns det utförliga tabeller för andra lokaler. Butiksinnehavare betalar t.ex. en avgift baserad på butikslokalens yta och antalet öppettid dagar per år, motionsanläggningar betalar per motionspass beroende på deltagarantalet, avgiften för musik i telefonväxlar är beroende på antalet inkommande samtal o.s.v.²⁴

Det är dock inte på alla områden inom upphovsrätten där ersättningen till upphovsmannen kan räknas ut på detta sätt. Snarare tvärtom, ofta handlar det om mycket individuella prestationer som är svåra att sätta ett pris på. Om någon t.ex. publicerar en artikel utan tillåtelse beror den ersättning som ska utgå på vilken journalist som skrivit artikeln. Hans skäliga vederlag utgår ifrån just hans kompetens, erfarenhet och renommé. Svenska Journalistförbundet har utfärdat en rekommendation för frilansjournalister där ett minimiarvode föreslås. Rekommendationen innebär att arvodet utgår utifrån nedlagd arbetstid. Exempelvis ska det lägsta arvodet till uppdragstagare som är innehavare av F-skattebevis utgå med 660 kronor per timme men betalning skall dock alltid utgå för minst 2 timmar. Det stadgas

---

²¹ Ahlberg, Din upphovsrätt och andras s. 148.

²² Prop. 1960:17 s. 294, se även Olsson, Copyright s. 241.

²³ Informationen är hämtad från STIM:s hemsida www.stim.se 03-10-03 kl. 10.30, se rubriken "om STIM".

²⁴ Som ovan, se rubriken "musiktillstånd".

också ett minimum för heldagsarbete och lägsta arvode för de som enbart har A-skattsedel. Vidare anges vissa faktorer som påverkar skadeståndets storlek. Dessa är bland annat journalistens erfarenheter och kunskap samt uppdragets art och omfattning. Det bör även beaktas att arbetet ofta utförs på tider då ersättning normalt är högre.²⁵

Ofta när någon använder upphovsrättsligt material utan tillstånd har detta tidigare publicerats. Det har då utgått ett arvode som kan vara till hjälp vid bestämmandet av det skäliga vederlaget för intrånget. Har en rimlig ersättning utgått vid första publiceringen menar jag att denna utgör marknadsvärdet på verket. Det kan dock vara så att vederlaget inte var skäligt från början, kanske ensidigt fastställt av en dominerande och stark motpart.

3.2.1 Skäligt vederlag i praxis

I NJA 1987 s. 266 konstaterade högsta domstolen dock att det inte gick att lägga den tidigare ersättningen till grund. PK-banken hade använt en artikel i en reklamannons för banken. Journalisten krävde 75 000 kronor i ersättning vilket banken också betalade. Målet gällde frågan om tidningen som infört artikeln också hade rätt att kräva ersättning. Tingsrätten kom fram till att de hade en sådan rätt men beträffande skadeståndets storlek var det i det här fallet en skälig ersättning till tidningen och dennes eventuella ekonomiska skada som skulle ersättas inte journalistens. Därför kunde inte den tidigare överenskommelsen ligga till grund. Domstolen menade också att den inte ens kunde ge någon vägledning eftersom den till största del utgjorde ersättning för kränkning enligt 3 § upphovsrättslagen. Tidningen hade yrkat 40 000 kronor i skälig ersättning utan någon motivering eller förklaring. Likaså hade PK-banken vitsordat 1 000 kronor som skäligt utan att ange varför. Det låg helt i domstolens händer att fastställa ett skäligt vederlag som bestämdes till 5 000 kronor. Tingsrätten gav inte heller några skäl till hur de kom fram till beloppet men det är tänkbart att det inte ligger någon större utredning bakom. Om parterna inte brytt sig om att försöka motivera varför de ska få eller betala en viss summa är det inte rimligt att domstolen ska lägga ner alltför mycket arbete på det. I det här fallet har käranden utan motivering angett ett ganska stort belopp och svaranden ett extremt lågt, spelrummet för domstolen blir då väldigt stort. Resultatet blev att domstolen gjorde en ganska försiktig bedömning. Högsta domstolen fastställde tingsrättens dom och konstaterade att det i detta fall föreligger särskilda svårigheter eftersom det rör en artikel i reklamsammanhang. Det finns inget marknadspris då tidningar i regel inte överlåter artiklar att användas i reklamsammanhang. Domstolen menade också att några utredningar för ersättningsnormer vid överlåtelser av artiklar för andra ändamål inte heller förebragts av parterna. Här sa domstolen rakt ut att mer

---

²⁵ Informationen är hämtad från svenska journalistförbundets hemsida www.sjf.se 03-10-06 kl. 15.30 se "frilandsrekommendationen".

underlag hade kunnat lämnas av parterna och gav till och med förslag på var de kunde hämtat ledning och stöd för sina yrkanden.²⁶

I de fall då det inte finns några tariffer eller andra bestämmelser som kan vara till hjälp är det viktigt att parterna presenterar en redogörelse för sina ersättningsanspråk. Finns inget underlag att hänvisa till som grund för ett påstående är det viktigt att motivera sitt yrkande väl. Här följer några exempel ur rättspraxis för att illustrera hur skäligt vederlag motiverats i olika situationer.

I ett hovrättsfall från 1998 gällde saken om intrång skett i ett mattmönster. Axeco och mattdesignern Anna-Johanna stämde Strehög för att de sålt mattor med ett mönster som var mycket likt det som Anna-Johanna designat och till vilket Axeco hade ensamrätten till försäljning. Käranden ville ha ersättning på totalt 84 552 kronor varav 11 429 avsåg skäligt vederlag. De ansåg att vederlaget ska motsvara den royalty som Strehög skulle ha fått betala om Axeco givit dem licens till försäljningen. Royaltyn skulle täcka den kostnad som Axeco hade fått betala till Anna-Johanna, företagets utvecklingskostnader samt deras vinst vid en andrahandsupplåtelse. Utifrån detta fastställdes att 8 % av Strehögs försäljningspris skulle utgått i royalty till Axeco. Strehög hade sålt ett visst antal mattor och 8 % av deras försäljningspris blev 11 429 kronor. Strehög godtog inte denna uträkning. De ansåg att det är sedvänja inom branschen att skäligt vederlag är 3 % av inköpspriset. Efter redogörelse för inköpspris och dollarkurs kom Strehög fram till att 3 % skulle motsvara 1 590 kronor i skäligt vederlag. Tingsrätten höll med Axeco om att den skäliga ersättningen minst skulle motsvara en skälig licensavgift. Domstolen tog hänsyn till de uppgifter som Axeco angivit som grund för licensavgiften men ansåg att 5 % av försäljningspriset var tillräckligt. Inför hovrättsförhandlingarna vitsordade Strehög det belopp som tingsrätten kommit fram till som skäligt vilket senare fastställdes av hovrätten.²⁷

I detta fall lämnade parterna ganska utförliga redogörelser för de belopp som de tyckte utgjorde skäligt vederlag vilket gav domstolen en bra grund för sin bedömning. Jag anser att det i många fall handlar om vem som kan motivera sina uträkningar bäst. Det behöver kanske inte vara särskilt omfattande utläggningar men i vart fall något som visar hur man tänkt när man fastställde beloppet. NJA 1993 s. 390 ger ett bra exempel på det. I målet gällde det en tidningsartikel som till stora delar införts i en annan tidning utan upphovsmannens tillstånd. Journalisten krävde totalt 25 000 kronor varav 5 000 kronor avsåg skäligt vederlag för utnyttjandet. Tidningen vitsordade 200 kronor som skälig ersättning. Det avsåg det marknadsvärde som de skulle ha erbjudit journalisten om han sålt artikeln till dem. Högsta domstolen påpekade att journalisten inte visat någonting som understödjer hans krav på 5 000 kronor medan tidningen angett

---

²⁶ NJA 1987 s. 266.

²⁷ RH 1998:89.

artikelns marknadsvärde som stöd för sitt påstående. Domstolen gick därför på svarandes linje.

Det är inte alltid domstolen följer parternas motiveringar utan det händer att de gör en helt egen bedömning av vad som är ett skäligt vederlag. Ett sådant fall är målet med krukväxtkort. Birgitta och Ralf hade framställt en artikelserie med tillhörande krukväxtkort där varje kort angav vissa uppgifter om en specifik växt. Dessa artiklar och kort hade publicerats i Hemmets Journal. En annan tidning, Husmodern, publicerade kort efter en likadan artikelserie där större delen av Birgittas och Ralfs krukväxtkort ingick. Det yrkade skadeståndsbeloppet uppgick till 35 000 kronor vardera varav 10 000 kronor avsåg skäligt vederlag. Vederlaget motsvarade det arvode som erhållits från Hemmets Journal när artiklarna publicerades där. Husmoderns förlag bestred yrkandet och angav 2 500 kronor som skäligt belopp. Detta motiverade de med att Husmoderns upplaga var mycket mindre än Hemmets Journal. Hovrätten ansåg att Birgitta och Ralf inte visat något som gjorde det troligt att de hade kunnat sälja sitt material till Husmodern för 10 000 kronor. De menade att hänsyn måste tas till att materialet publicerats bara ett halvår tidigare och därmed mist en del av sitt värde. Domstolen höll med svaranden om att man också måste beakta att det bara gällde en tidning med hälften så stor upplaga. Svarandens vitsordade belopp på 2 500 utdömdes därför. I Högsta domstolen åberopade Birgitta och Ralf Svenska Journalistförbundets frilansrekommendation angående minimiarvoden. Domstolen ansåg att denna bevisning hade kunnat läggas fram tidigare i målet och därför kunde den inte beaktas i sista instans. Domstolen menade vidare att det faktum att Husmodern faktiskt publicerat en serie liknande den i Hemmets Journal tyder på att de inte ansett att en publicering i en annan tidning minskat dess värde. Högsta domstolen ansåg inte heller att någon hänsyn skulle tas till skillnader i upplagor vid en frivillig överenskommelse mellan parterna. Det skäliga vederlaget bestämdes till 5 000 kronor var.²⁸

3.3 54 § 2 st, allmänt skadestånd

I 54 § 2 st. stadgas att även annan förlust än skäligt vederlag ska ersättas samt lidande och annat förfång som intrånget medfört. Till skillnad från första stycket måste det påvisas att man lidit någon form av skada. Syftet med formuleringen är att det tydligt skall framgå att det är all skada som ett uppsåtligt eller oaktsamt intrång orsakar som ska gottgöras.²⁹ Skadliga biverkningar såsom nedgång i försäljningen, uteblivna beställningar m.m. är några exempel som anges i förarbetena på vad som skall gottgöras.³⁰ Även marknadsskador, mer interna förluster och kostnader som intrånget medfört

²⁸ NJA 1985 s. 813, angående skäligt vederlag se även RH 1997:13.

²⁹ SOU 1956:25 s. 429.

³⁰ Prop. 1960:17 s. 290.

ska ersättas.³¹ De olika former av skada som brukar vara vanligast kan delas in i dessa tre kategorier. Den första kan man kalla avsättningsförluster d.v.s. minskad försäljning. Den andra kategorin är marknadsskador. Dessa består i att intrånget har försämrat upphovsmannens renommé och rykte t.ex. genom att producera kopior som är av sämre kvalitet. En förslitning av upphovsmannens verk sker och försämrar det kommersiella värdet. Den sista kategorin är interna förluster. Med detta menas sådana utgifter som upphovsmannen kan ha haft p.g.a. intrånget.³² Skillnaden mot 54 § 1 st. är att det här är fråga om en vinstmaximerad ersättning istället för den förlustmaximerande ersättningen i första stycket.³³

Det är dock inte alltid självklart vad skadan består i eller vad som krävs för att visa att man lidit skada. I vissa fall kan man tydligt påvisa vilken skada som intrånget medfört såsom minskad försäljning. I andra fall är det mycket svårt att visa domstolen den skada som uppstått t.ex. om intrånget orsakat personligt obehag. Jag har undersökt några rättsfall för att se vad det kan vara som upphovsmännen i praktiken yrkar ersättning för.

3.3.1 Allmänt skadestånd i praxis

NJA 1984 s. 34 är ett bra exempel på där högsta domstolen för ett utförligt resonemang om vilka skador som kan uppkomma. Två personer åtalades för att ha importerat och sålt s.k. bootlegskivor d.v.s. skivor som spelats in utan den ursprungliga upphovsmannens tillåtelse. Den stora frågan i målet var vilka skador som uppkommit i och med detta intrång. NCB (Nordisk Copyright Bureau)³⁴ representerade upphovsmännen och påstod att både ekonomisk och ideell skada hade uppstått. De menade att det handlade om populära artister med en kortvarig karriär som noggrant planerat sin marknadsföring. Varje störning i artisternas marknadsföring innebär skada och artisterna utsätts för förslitning. En dålig kopia påverkar artisten negativt. Högsta domstolen konstaterade först helt allmänt att förekomsten av bootlegskivor måste anses medföra störningar av marknadsföringen. De påverkar därmed försäljningen av de legalt tillverkade skivorna negativt. Domstolen instämde även i förslitningsresonemanget. Illegala skivinspelningar som konkurrerar med upphovsmannens sliter ut dennes verk och kan även gå ut över andra verk upphovsmannen gjort. Även bootlegskivornas sämre kvalitet påverkar originalen negativt menade domstolen. Sammanfattningsvis kom högsta domstolen fram till att utbudandet av olagligt framställda skivor till försäljning i regel medför ekonomisk skada. I vart fall åtminstone när försäljningen inte är av obetydlig omfattning. Bara den omständigheten att verken utnyttjats utan tillstånd anser domstolen medföra även ideell skada. Någon närmare

---

³¹ Koktvedgaard/Levin, Lärobok i Immaterialrätt s. 423.

³² Jilmstad, Immaterialrättsliga skadestånd s. 37.

³³ Koktvedgaard/Melin, Lärobok i Immaterialrätt s. 427.

³⁴ NCB är en icke-vinstdrivande sammanslutning av nordiska och baltiska upphovsrättsorganisationer för musik. Se www.ncb.dk 03-12-09 kl.15.30. rubriken "NCB", "om NCB".

utredning angående skadans storlek kan inte rimligen krävas säger högsta domstolen och gör en uppskattning av skadeståndet belopp enligt 35 kap. 5 § rättegångsbalken.³⁵

I det tidigare nämnda fallet med kopiering av mattmönster yrkades även skadestånd för annan förlust. Axeco ansåg att Strehögs försäljning av den snarlika mattan hade inneburit att de berövat Axeco på motsvarande försäljningsmöjligheter. Käranden menade att förlusten bör motsvara det täckningsbidrag som de gått miste om. Täckningsbidrag utgick med ett visst belopp beroende på mattans storlek, detta multiplicerat med antalet mattor som Strehög sålt resulterade i 73 123 kronor efter avdrag för det skäligen vederlaget. Ytterligare argument för att företaget lidit annan förlust menade de också var att Strehögs försäljning av mattan hade inneburit en renomméskada för dem eftersom de sålt mattorna till ett lägre pris än Axeco. Anna-Johanna som designat mattmönstret yrkade ersättning på 40 000 kronor för lidande och förfång. Hon motiverade detta med att hon kände sig kränkt av att någon plagierat hennes verk och att detta gjorts tillgängligt för allmänheten utan att hon angetts som upphovsman. Hennes ideella rätt enligt 3 § upphovsrättslagen hade alltså kränkts. Strehög vitsordade det belopp som Axeco angivit som annan förlust som skäligt och detta utdömdes också. Något skäligt belopp som lidande kunde ej vitsordas. Utan någon motivering bedömde tingsrätten att 25 000 var ett skäligt belopp.³⁶

Detta fall visar att bedömningen av annan förlust oftast är lättare att påvisa än lidande och förfång. Någon form av underlag för vilken förlust man lidit borde i de flesta fall vara möjligt att få fram. I detta fall var det inga diskussioner om att den vinst det ena företaget gjort var det andra företags förlust. Först räknades det skäligen vederlaget ut som skulle utgått vid en frivillig överenskommelse om försäljningen av mattan. Eftersom detta inte var någon överenskommelse utan ett olovligt intrång så ska ersättning även utgå för annan förlust, i det här fallet det faktum att Strehög sålt de mattor som Axeco annars skulle sålt.

När det gäller lidande och förfång kan inga avancerade uträkningar göras. Den kränkning som upphovsmannen utsatts för kan inte mätas i pengar men på något sätt måste skadan ändå uppskattas till ett rimligt belopp. Vad som är skäligt kan man dock ha olika uppfattning om. En kränkning är ju något subjektivt som kan uppfattas helt olika beroende på person men någon form av objektiv inställning måste ändå hållas när domstolen ska göra sin bedömning. Jag kan tänka mig att man kan beakta sådant som t.ex. upphovsmannens anseende d.v.s. hur ”känd” han är, hur många som fått kännedom om kränkningen/intrånget, vad intrånget bestått i och hur allvarligt det varit men det är fortfarande mycket svårt att göra en bedömning och sätta en prislapp på skadan. Att en viss person p.g.a. personliga förhållanden tar kränkningen ovanligt hårt anser jag måste lämnas utanför bedömningen.

---

³⁵ Se även kommentar i Olsson, Copyright s. 243.

³⁶ RH 1998:89.

Objektiviteten i själva bedömningen av skadan belyses bra i följande fall. En journalist hade skrivit en artikel som handlade om att felaktiga madrasser sålts till olika sjukhem. Nowolin kopierade artikeln och bifogade den i en brevöversändelse till olika sjukhem och institutioner med ett maskinskrivet tillägg att det inte var deras madrasser som avsågs i artikeln. För detta krävde journalisten 5 000 kronor för lidande och förfång. Summan var skönsmässigt uppskattad men motiverades med att artikeln utnyttjats i kommersiellt syfte och att det var mycket kränkande för henne som journalist. Misstanke kunde uppstå att avsikten med artikeln varit att göra reklam åt Nowolins varor vilket strider mot pressens etiska regler. Hon betonade att hon var en seriös journalist som inte vill förekomma i reklamsammanhang. Tingsrätten tolkade journalistens yrkande så att hon vill ha ersättning för att hennes anseende skadats. Domstolen menade att artikeln onekligen gett Nowolin positiv reklam. Det framgick dock tydligt att det tillägg som gjorts inte författats av journalisten och att några misstankar om att Nowolin påverkat artikelns innehåll inte rimligen kan uppstå. Tingsrätten menade att det inte fanns någon omständighet som skulle kunna ge det intrycket att journalisten medverkat i det utskick företaget gjort. Objektivt sätt så hade ingen kränkning skett och någon ersättning kunde därför inte utgå. Domen fastställdes av både hovrätten och högsta domstolen.³⁷

Domstolarna verkar ställa olika höga krav på hur utförligt käranden måste visa att han lidit skada. I ett hovrättsfall från 1985 gällde frågan om uthyrning av grammofonskivor. Josef bedrev verksamhet som gick ut på att han hyrde ut LP-skivor för 10 kronor per dygn. Nordisk Copyright Bureau (NCB)³⁸ företrädde upphovsmännen till musiken och yrkade ersättning för allmänt skadestånd på 5 000 kronor. Någon grund för hur de kommit fram till just detta belopp fanns inte utan det var helt skönsmässigt uppskattat. NCB redogjorde dock för vad de avsåg att beloppet skulle täcka. Detta var NCB:s kontrollverksamhet samt den nedgång i försäljningen som Josefs uthyrningsverksamhet orsakade men även den olägenheten att uthyrningen försvårade NCB:s överblick över hur många exemplar av grammofonskivor som skulle framställas samt att det försämrade upphovsmännens rykte. Tingsrätten ansåg att NCB inte i tillräcklig utsträckning kunnat visa att de lidit en ekonomisk förlust eller att något lidande eller förfång uppstått. Däremot tänkte hovrätten ett steg längre och drog slutsatsen att viss ekonomisk skada måste uthyrningen ha medfört. Det är troligt att uthyrningen gett upphov till kopiering av skivorna vilket leder till minskad försäljning och även påverkar marknadsföringen av skivorna. Hovrätten menade också att ideell skada uppkommer redan när upphovsmännens verk utnyttjats olovligen vilket själva uthyrningen innebär. De kopior som framställdes var också av sämre kvalitet vilket kan antas medföra att intresset för musiken minskar. Domstolen menade alltså att skada har uppkommit för upphovsmännen i och med uthyrningen. Att sätta ett belopp

---

³⁷ NJA 1985 s. 807.

³⁸ Se not 34.

på skadan var i det här fallet mycket svårt. Domstolen tog därför hjälp av 35 kap 5 § rättegångsbalken och gjorde en uppskattning av skadan. Det yrkade beloppet på 5 000 kronor kunde inte anses överstiga vad som kan vara skäligt och utdömdes därför.³⁹

Detta mål demonstrerar verkligen svårigheterna i att visa vilken skada man utsatts för. Tingsrätten menar att käranden inte kan visa att de lidit skada och konstaterar därmed att uthyrningen inte skadat upphovsmännen alls. Tingsrätten kräver alltså en mer omfattande bevisning om skadan. Att åstadkomma en utredning där det tydligt framgår vad käranden vill ha ersättning för och exakt hur mycket kan i vissa fall vara näst intill omöjligt. Det är därför möjligheten i 35 kap 5 § rättegångsbalken finns. Käranden har antagligen varit medveten om bevissvårigheterna i detta fall och det kan ha varit anledningen till att de yrkade ett ganska lågt belopp. Käranden har dock angivit vad det är ersättningen ska kompensera och att det är naturligt att summan i detta fall måste uppskattas. Enligt min mening måste det finnas någon proportion mellan utredning och yrkad ersättning. Yrkar man på en större ersättning i skadestånd borde också kraven på att ett specificerat och motiverat beloppet vara högre. Likaså borde ett mindre belopp vara lättare att uppskatta som skäligt enligt rättegångsbalkens regler utan att en omfattande utredning krävs.

3.4 54 § 3st, allmänt skadestånd för övriga intrång

Intrång kan begås på andra sätt än att ett verk *utnyttjas*. Även andra överträdelser av straffbestämmelsen i 53 § medför skadeståndsskyldighet om det sker uppsåtligt eller av oaktsamhet. Vad som ska ersättas är förlust lidande eller annat förfång precis som i 54 § 2 st. Nedan följer några rättsfall för att belysa i vilka fall ersättning kan utgå enligt 54 § 3 st.

3.4.1 Allmänt skadestånd för övriga intrång i praxis

I NJA 1986 s. 226 slogs fast att ett intrång i titelskyddet i 50 § bara grundar rätt till ersättning enligt 54 § 3 st. Börje hade skrivit en sång med titeln ”Låt mig få tända ett ljus”. Ett par år senare gav Pilot Music ut en låt med samma musik och titel fast med en annan text. Börje yrkade skadestånd på 50 000 kronor enligt 54 § 1 och 2 st. Han hävdade att dessa bestämmelser trots sin ordalydelse var avsedda att gälla även för intrång i titelskyddet. Något särskilt underlag för sitt yrkande angav han inte utan beloppet var uppskattat enligt 35 kap 5 § rättegångsbalken. Dock följde en ganska omfattande motivering till ersättningsbeloppet. Börje menade att han inte skulle ha sålt titeln till Pilot Music så det fanns ingen anledning att hämta vägledning ur STIM:s taxor på området. Titelintrånget hade gett Pilot Music framgång på

---

³⁹ RH 83:85.

Börjes bekostnad och försäljningen av hans verk minskade. Han hävdade även personligt lidande p.g.a. att han kopplats ihop med en text som han inte vill kännas vid. Han hade också kränkts då han inte angivits som upphovsman till musiken. Tingsrätten konstaterade att intrång i en titel inte är ett utnyttjande av ett verk enligt 54 § 1 och 2 st. utan att ersättning bara kan utgå enligt 3 st. Börje menade att han skulle ersättas för skäligt vederlag enligt 54 § 1 st. och då inte behöva visa att han lidit verklig förlust. Domstolen hänvisade till förarbetena där det framgår att förlust lidande eller annat förfång innebär att det är ekonomisk och ideell skada som ska ersättas. Att vid titelintrång utnyttja vederlagsersättningen enligt 54 § 1 st. är inte meningen eftersom en titel till ett verk, i motsats till själva verket, inte kan överlåtas kommersiellt. Det finns alltså ingen marknad för överlåtelse av en titel och inget marknadsvärde eller något att beräkna ersättning för. Beträffande den skada Börje lidit av intrånget ansåg tingsrätten att någon ekonomisk skada inte kunde visas. Någon utredning om försäljningen av Börjes verk före respektive efter offentliggörandet av Pilot Musics verk förelåg inte. Rätten konstaterade att det inte verkar sannolikt att förekomsten av Pilot Musics verk på en samlingsskiva med julsånger påverkat försäljningen av Börjes verk. Däremot kunde tingsrätten hålla med om att en viss ideell skada borde uppstått eftersom titeln använts utan Börjes tillåtelse. Ett skadestånd på 4 000 kronor ansågs vara tillräckligt för att gottgöra detta lidande. Hovrätten höll med underinstansen i deras resonemang. De poängterade dock att syftet med titelskyddet är inte bara att skydda upphovsmannen utan också att tillgodose det allmänna intresset av att förhindra att verk och upphovsman förväxlas. Om man då skulle kunna överlåta en titel mot ersättning skulle det motverka detta syfte. Även högsta domstolen fastställde tingsrättens dom och därmed är det fastslaget att ersättning för intrång i titelskyddet endast kan utkrävas enligt 54 § 3 st.⁴⁰

En annan situation där ersättning utgår enligt 54 § 3 st. är när den ideella rätten i 3 § kränkts. Ett sådant känt fall är Gunilla Rudlings affischer. Ett bolag som drev en pornografisk biograf hade köpt Gunillas affischer i syfte att använda dem för reklam utanför biografen. Företaget hade beskurit och ändrat bilderna samt tagit bort hennes namn. Tingsrätten menade att hänsyn måste tas till att det gällde beskrningar i reproduktioner av originalverk som hade tryckts upp i en stor upplaga. I sådana fall måste man tåla mer omfattande ändringar och att det objektivt sett inte medfört någon kränkning. Sammanhanget som affischerna använts i måste däremot anses vara kränkande för henne och på den grunden hade hon rätt till ersättning. Högsta domstolen fastställde att en viss beskäring är tillåten men att den inte får vara vanställande. I detta fall hade så kraftiga beskrningar skett att gränsen överskridits. Dessutom hade Gunillas namn tagits bort vilket alltid strider mot 3 §. Domstolen höll med om att även sammanhanget bilderna framställdes i varit kränkande och Gunilla hade alltså rätt till ersättning.⁴¹

---

⁴⁰ NJA 1986 s. 266.

⁴¹ NJA 1974 s. 94.

3.5 Uppsåt och oaktsamhet

För att ersättning enligt 54 § 2 och 3 st. ska utgå krävs som tidigare nämnts att intrånget skett uppsåtligen eller av oaktsamhet. Ibland kan då frågan uppstå om vad som är att anse som oaktsamt. I NJA 1995 s. 164 kom frågan upp om vilken undersökningsplikt angående upphovsrätten som föreligger. Katarina hade skapat ett mönster på en tunika som publicerats i tidningen Damernas Värld. CCI hade i sina butiker sålt en tunika som Katarina ansåg var i det närmaste identisk med hennes mönster. Hovrätten menade att det måste kunna ställas höga krav på aktsamhet för den som yrkesmässigt handlar med upphovsrättsligt skyddade produkter. CCI hade genom att sätta sitt eget märke på tunikan gett sken av att den framställts efter egen design och en expedit hade även uppgett att så var fallet. Plagget var dessutom så särpräglat att det funnits särskilda skäl att undersöka hur det låg till med upphovsrätten. Eftersom detta inte hade gjorts får bolaget anses handlat oaktsamt. Högsta domstolen kom dock fram till det motsatta. Domstolen uttalade först generellt att den som handlar med kläder yrkesmässigt bör ha ett ekonomiskt intresse av att hålla sig informerad om trender och växlingar i modet. Om det begås ett intrång i en upphovsrätt genom att sälja ett plagg som man på mässor, modetidningar eller dylikt borde ha fått kännedom om är det ett oaktsamt handlande. En viss undersökningsplikt föreligger alltså. Att köpa från en etablerad och välkänd tillverkare eller direkt från en designer sänker kraven på undersökningsplikten. I det här fallet hade CCI flera gånger tidigare handlat från den aktuella tillverkaren och trots tunikans särprägel ansåg domstolen inte att de handlat oaktsamt. De menade att Katarina inte gjort det antagligt att det funnits sådana omständigheter att CCI haft anledning att misstänka att upphovsrätten tillhörde någon annan. Inte heller hade hon visat att om CCI frågat tillverkaren att de då fått till svar att upphovsrätten tillhörde henne. Det faktum att tunikan förekommit i Damernas Värld kan inte ha legat CCI till last eftersom denna tidning riktar sig till konsumenter.⁴²

Även i fallet med mattmönstret uppkom frågan om undersökningsplikt. Hovrätten ansåg att mattans mönster var så originellt att Strehög måste anses ha haft anledning att misstänka att mönstret kunde ha varit skyddat. Domstolen hänvisade till ovan nämnda dom (NJA 1995 s. 164) angående skyldigheten att hålla sig informerad. Den matta som Strehög sålde tillverkades i Indien där det var vanligt förekommande att mattmönster kopierades. Denna omständighet utgjorde i sig anledning till försiktighet menade domstolen. Den agent som anlåtats hade företaget dock haft en långvarig förbindelse med och han uppgav att han aldrig råkat ut för någon efterbildning tidigare. Hovrätten menade att detta ledde till att någon oaktsamhet inte kunde läggas Strehög till last. Däremot hade Axecos matta visats i olika kataloger samt på en mäsas där Strehög deltagit. Även om dessa kataloger i första hand var riktade till konsumenter så var de väl

---

⁴² NJA 1995 s. 164.

spridda bland återförsäljarna. Att Strehög inte hållit sig informerad ansåg domstolen var oaktsamt.⁴³

Att någon handlat uppsåtligt är svårare att bevisa men det kan man då lättare argumenteras att någon varit oaktsam. I fallet med tunikan slog högsta domstolen fast att det fanns en viss undersökningsplikt. Sedan beror det på hur omständigheterna i övrigt ser ut. Det kan finnas skäl som talar för att viss försiktighet bör iakttas, omständigheter som gör att en varningsklocka börja ringa. Som vi sett finns det också vissa faktorer som gör att undersökningsplikten lättas. Klart är att samtliga omständigheter måste vägas samman när det ska fastställas om någon förfarit oaktsamt.

I fallet med uthyrning av skivor ansåg domstolarna att Josef uppsåtligen utnyttjat de skyddade verken eftersom han hyrt ut skivor trots att detta inte var tillåtet.⁴⁴ I det fallet förekom ingen diskussion i den frågan. När någon döms för uppsåtligt intrång är det oftast ganska uppenbart. Även i fallet med krukväxtkortens yrkades ersättning enligt 54 § 2 st. Tidningen Husmodern erkände att de handlat uppsåtligt d.v.s. att de tagit uppgifterna ur Hemmets Journal men invände att rättsvillfarelse förelegat. Att tidningen inte trodde att uppgifterna var upphovsrättsligt skyddade är ingen ursäkt och domstolen godtog inte detta. Intrånget hade skett uppsåtligen.⁴⁵

---

⁴³ RH 1998:89.

⁴⁴ RH 85:83.

⁴⁵ NJA 1985 s. 813, angående uppsåt/oaktsamhet se även NJA 1993 s. 263.

4 Rättsfallsgenombgång

Denna del av uppsatsen ägnar jag helt åt den nyare praxis jag hittat. De fall jag tar upp illustrerar alla olika metoder, argument och resonemang för att fastställa ett skadeståndsbelopp. Jag har undersökt både hur skäligt vederlag och allmänt skadestånd beräknats.

4.1 Piratkopiering 1

I detta brottmål åtalas Martin Demski för att dels ensam och dels tillsammans med sin sambo Catharina Looft ha kopierat och sålt olika dator- och spelprogram. Även en tredje person har varit inblandad, Robert Andersson, men han åtalas separat för brottet i en annan tingsrätt. Verksamheten har pågått under en längre tid och kundstocken har omfattat cirka 1 500 personer. Annonsering har skett via annonstidningen Gula tidningen och senare även via en hemsida på Internet. Looft frikänns från anklagelserna men tingsrätten dömer Demski till fängelse i fyra månader.

Sveriges Branschförening MDTS⁴⁶ representerade rättighetsinnehavarna för spelprogrammen. De förde en skadeståndstalan och yrkade ersättning på sammanlagt 19 530 501 kronor. Utgångspunkten för beräkningen av skadeståndet var den summan som flutit in på Demskis postgirokonto, e-postkorrespondens mellan Demski och Andersson samt listor på de ”produkter” som Demski tillhandahöll sina kunder. Med hjälp av dessa uppgifter räknade de ut hur många spel som hade sålts. I uträkningen utgick skäligt vederlag och allmänt skadestånd både för utbudandet av spelen till försäljning och för framställningen och försäljningen. Branschföreningen uppgav att deras medlemmar utgjorde cirka 80 % av den totala marknaden för dataspel. 20 % av antalet sålda spel tillhörde alltså andra rättighetsinnehavare och räknades bort. Vilka siffror som MDTS använde för att komma fram till skadeståndsbeloppet redovisas inte i domen. Inte heller anges vad de ansåg utgjorde skäligt vederlag och vad som var ersättning för lidande eller annan förlust.

4.1.1 Tingsrättens bedömning

Tingsrätten ansåg att det skäliga vederlaget skulle utgå med ett samlat belopp både för framställandet, utbudandet och försäljning av kopiorna. Domstolen menade att det fanns betydande moment av osäkerhet i MDTS:s uträkning. De tyckte inte heller att det ansågs visat att hela den summan som influtit på postgirokontot kom ifrån den olagliga verksamheten. Med hänsyn till detta fann domstolen att vid en försiktig bedömning kunde antalet sålda

---

⁴⁶ MDTS är en branschförening för multimedia-, data-, och TV-spelsföretag som bl.a. arbetar för att motverka piratkopiering. Se organisationens hemsida www.mdts.se, rubriken ”om oss”.

program och spel uppskattas till hälften av vad MDTS angett. Vidare ansåg domstolen att det skäliga vederlaget skulle bestämmas till 60 % av det pris konsumenterna betalar. Detta menade tingsrätten är rådande praxis. Denna uträkning ledde till att det skäliga vederlaget efter avrundning blev 2 miljoner kronor.

Beträffande allmänt skadestånd enligt 54 § 2 st. konstaterade tingsrätten att Demskis verksamhet hade medfört marknadsstörningar för målsäganden. Dessa bestod bl.a. i att konsumenterna valde att avstå ifrån att köpa originalprodukterna. Däremot var det inte troligt att försäljningen av piratkopior återspeglar ett faktiskt bortfall i försäljningen av originalprodukter med tanke på det låga pris som kopiorna såldes för. Det är naturligtvis inte alla som köper en kopia som skulle ha köpt originalet i stället. Vidare konstaterade domstolen att skadestånd även skulle utgå för den goodwillförlust som rättighetsinnehavarna lidit. Denna förlust bestod i att vissa av programmen varit stympade och att instruktioner och dylikt inte medföljt. Förlorad goodwill innebär dock att köparna tror att de produkter de köper är original och kommer ifrån rättighetsinnehavarna. Tingsrätten menade att det är högst osannolikt att köparna varit i sådan villfarelse varför någon omfattande goodwillförlust inte kan anses uppkommit. Efter tillämpning av 35 kap 5 § rättegångsbalken bestämmer tingsrätten att skadestånd enligt 54 § 2 st. ska fastställas till 1 miljon.⁴⁷

4.1.2 Hovrättens bedömning

Hovrätten gjorde en helt annorlunda bedömning. De instämde med målsäganden och menade att ersättning för utbudandet och försäljning ska räknas ut var för sig. I motsats till tingsrätten ansåg hovrätten att utbudandet beräknas utifrån hur många produkter som Demski tillhandahållit för sina kunder och försäljningen beräknas utifrån hur många han faktiskt sålt. Hovrätten godtog MDTS:s uträkning angående hur många spel som Demski sålt. Denna uträkning låg till grund för själva åtalet vilket bifölls av domstolen och bör därför också godtas i skadestandsberäkningen.

Angående skäligt vederlag menade hovrätten att storleken på vederlaget skulle beräknas utifrån det genomsnittliga priset per program i grossistledet. Beträffande allmänt skadestånd i 54 § 2 st. ansåg hovrätten att med hänsyn till intrångets betydande omfattning är det var självklart att marknadsstörningar uppkommit. Likaså hade goodwillförluster av icke obetydligt slag uppstått. Domstolen ansåg också att MDTS inte behövde lägga fram någon särskild utredning om detta. När det gällde ersättningsbeloppets storlek per program skulle det beaktas att utbudandet riktat sig till en stor kundkrets i och med användandet av Internet samt att även spridandet av de olovliga kopiorna skett i stor omfattning. Hovrätten uppskattade det allmänna skadeståndet till 300 kronor per utbudet respektive försålt program.

---

⁴⁷ Handens tingsrätt, mål nr. B 2650-98.

Om skadeståndet skulle beräknas enligt de principer som hovrätten redogjort för skulle beloppet bli avsevärt mycket högre än vad tingsrätten kommit fram till. Eftersom åklagaren inte överklagat skadeståndsbeloppet var hovrätten förhindrad p.g.a. reformatio in pejus att höja ersättningen. Tingsrätten belopp står alltså fast.⁴⁸

4.1.3 Målsägandens uträkning

Detta fall ger upphov till en mängd intressanta frågeställningar och funderingar. För det första ville jag undersöka hur målsäganden kommit fram till ett ersättningsbelopp på över 19 miljoner! Detta belopp är inte skönmässigt uppskattat utan baserat på en omfattande utredning. Denna redovisas i en bilaga till domen som jag lyckades få fram ur tingsrättens arkiv. Uträkningarna är komplicerade och det ligger mycket nedlagd arbetstid bakom dem. De ger en bild av ett välgrundat skadeståndsanspråk och visar tanken bakom siffrorna även om en del uträkningar inte är så tydliga och precisa som man skulle ha önskat.

Till att börja med så delade MDTS upp beräkningarna i tre olika tidsbestämda perioder. I den första perioden drev Demski verksamheten ensam och i den andra perioden var det tillsammans med Andersson. Den tredje perioden samarbetade Demski med sin sambo, Looft. Redovisningen från postgirokontot visade den totala intäkten från verksamheten. Det kunde också utläsas hur mycket pengar som influtit under de olika perioderna. På så sätt kunde man alltså se hur mycket Demski tjänat när han arbetade själv respektive tillsammans med de andra. Nästa steg blev att ta reda på hur många skivor som sålts under varje period. Genom att noga gå igenom den e-postkorrespondens som fanns under Demskis och Anderssons samarbetstid gjordes en sammanställning över sålda skivor under den perioden. Samarbetet gick ut på att en av dem tog upp beställningar från kunder och via e-post meddelade den andre parten vad han skulle kopiera. Det gick alltså att utläsa vad som hade beställts och vilka program som kopierats. Av denna sammanställning kunde slutsatsen dras att cirka 60 % av det som kopierades var dataspel. Detta var viktigt att fastställa eftersom MDTS bara representerade dataspelstillverkare. Med hjälp av antalet beställningar under period två samt den intäkt som under denna period inkommit på postgirokontot kunde ett genomsnittligt försäljningspris bestämmas.

Total intäkt på postgirokontot: 669 836 kr

Antalet sålda spel: 40 904 st.

$669\,836/40\,904 = 16,38$ kr/st.

Försäljningspriset räknades ut på den totala intäkten. Antagligen fanns det ingen anledning att tro att spel och andra program skulle ha sålts till olika

---

⁴⁸ RH 2002:69.

priser. Det var däremot bara 60 % av den totala intäkten som utgjorde intäkter från försäljning av spel.

Det genomsnittliga försäljningspriset användes för att räkna ut hur många spel som sålts under de andra två perioderna. Intäkten på postgirokontot under perioden dividerat med det genomsnittliga försäljningspriset visade hur många kopior som sålts. Därefter utgick MDTS från att 60 % av dessa var spel.

Nästa steg blev att räkna ut skäligt vederlag respektive allmänt skadestånd. MDTS uträkning skilde på utbudandet av spel till försäljning och på framställningen och själva försäljningen. Uträkningen av hur många titlar som utbjodits till försäljning baserades på den ”produktlista” som erbjöds kunderna. Avdrag gjordes för att MDTS endast representerade 80 % av marknadens speltillverkare samt att några program var s.k. shareware och freeware.⁴⁹ Sammanlagt hade Demski utbudit 2 435 spel som MDTS medlemsföretag hade upphovsrätt till. Det genomsnittliga priset för spel vid leverans till återförsäljare var 143 kronor/styck. Skälig ersättning för utbudande av spel var alltså $143 * 2\,435$. Enligt den bifogade uträkningen delades summan med 2, anledningen till detta framgår inte av materialet.

Det allmänna skadeståndet för utbudandet var inte lika lätt att räkna ut. MDTS uppskattade detta till 1000 kronor per spel. En lång motivering följde till varför detta skulle vara ett lämpligt belopp. Annonsering hade skett i Gula tidningen och på Internet vilket lett till en mycket stor spridning till allmänheten. Utbudandet hade varit välorganiserat, kontinuerligt samt mycket omfattande och pågått under en väldigt lång tid. MDTS menade också att utbudandet kan skada rättighetsinnehavarna genom att produkterna lätt kan förväxlas med lovligt spridda exemplar. Genom att utbjuda egenkopierade samlingsskivor som inte finns ute i handeln skadas rättighetsinnehavarna eftersom programvarans ursprung blir oklart för kunden. Även den låga prissättningen var en form av marknadsstörning. MDTS menade att benägenheten att skaffa en piratkopia istället för ett original är stor. En goodwillförlust ansåg MDTS uppkomma i form av att vissa skivor ”gjorts om” och stympats. Det var inte kopior av fullständiga produkter och några instruktioner eller information om produktutvecklare, distributör m.m. fanns inte. Detta medförde en goodwillförlust p.g.a. att förtroendet mellan rättighetsinnehavaren och konsumenten skadades. MDTS hävdade också att Demskis verksamhet medför interna kostnader för rättighetsinnehavarna i form av att en organisation som MDTS behövs för att förhindra piratkopiering.

När det gällde ersättning för framställning och försäljning räknades denna ut för varje period för sig. Det skäliga vederlaget bestod i antalet sålda spel

---

⁴⁹ Shareware innebär fri kopiering för enskilt bruk och rätt till vidare spridning så länge mottagaren registrerar sin användning. Ibland skall även en mindre avgift erläggas. Freeware innebär att all användning och spridning är fri. Uppgifterna är hämtade från handlingarna i målet.

multipliserat med 143 som var marknadspriset per spel för återförsäljare. Under period 2 när Demski och Andersson samarbetade delades den slutliga summan på två. Beträffande period 3, som innebar samarbete med Looft, yrkades att detta belopp skulle erläggas solidariskt. Det allmänna skadeståndet för framställning och försäljning uppskattades till 300 kronor per spel. Motiveringen bakom var i stort sett densamma som vid uppskattningen av allmänt skadestånd för utbudandet. Marknadsstörningen berodde främst på det låga pris som kopiorna såldes för. MDTS uppgav att konsumentpriset för ett dataspel var cirka 350 kronor och Demski och hans kompanjoner sålde kopiorna för 16,38 kronor per styck. Detta menade MDTS utan tvivel lett till att handeln med originalspel hade minskat. Den olagliga verksamheten hade även gått ut på att sälja skivor som inte ännu utgivits på den svenska marknaden vilket stört marknadsföringen av dessa produkter.

Utifrån dessa beräkningsgrunder blev det slutliga skadeståndsbeloppet som MDTS krävde av Demski 12 911 370 kronor. Beloppet avsåg följande poster:

Skäligt vederlag för utbudande	174 102 kr
Allmänt skadestånd för utbudande	1 172 500 kr
Skälig ersättning för framställning/försäljning	3 733 088 kr
Allmänt skadestånd för framställning/försäljning	7 831 680 kr

MDTS yrkade också att Demski solidariskt med Looft skulle erlægga totalt 6 619 131 kronor i skadestånd enligt följande:

Skäligt vederlag för utbudande	174 102 kr
Allmänt skadestånd för utbudande	1 172 500 kr
Skäligt vederlag för framställning/försäljning	1 701 929 kr
Allmänt skadestånd för framställning/försäljning	3 570 600 kr ⁵⁰

4.1.4 Analys

Det är intressant att se hur tingsrättens bedömning av detta fall skiljer sig från hovrättens. Tingsrätten får in denna långa redogörelse av ett enormt ersättningsbelopp och verkar inte riktigt veta hur de ska hantera det. Domstolen menade att MDTS uträkning innebär ett betydande moment av osäkerhet och uppskattar antalet sålda spel till hälften av vad MDTS kommit fram till. Jag har förståelse för tingsrättens vilja att göra en försiktig bedömning men man borde ha motiverat vilka uppgifter som ansågs vara osäkra. Utan förklaring baserar tingsrätten sin uträkning på halva antalet spel. Detta tillvägagångssätt är säkrare ur den synvinkeln att man i vart fall inte räknar med ett för stort antal sålda spel men osäkrare eftersom det bara är en uppskattning utan underlag. Jag anser att tingsrätten borde ha analyserat MDTS uträkning närmare och specificerat vilka uppgifter som de

⁵⁰ Bilaga till Handens tingsrätt, mål nr. B 2650-98, enskilt anspråk.

ansåg var osäkra. Jag kan hålla med om att de finns vissa osäkerhetsmoment i beräkningen. Det räknades ut hur många spel som sålts i period 2 med hjälp av e-post meddelanden mellan Demski och Andersson vilket ger ett ganska säkert underlag för hur många spel som såldes. Det visade sig att 60 % utgjordes av spel. Resten av uträkningen bygger på att 60 % av de kopior som såldes under de andra perioderna var spel. Detta kan anses innebära ett osäkerhetsmoment men som dock kan minskas om man t.ex. räknat med en lägre procentsats för att vara på den säkra sidan. Uträkningen av det genomsnittliga försäljningspriset per kopia anser jag inte är så tvivelaktig. Det fanns säkra uppgifter om hur stora intäkterna var under period 2 samt hur många skivor som sålts. I och för sig kan det ifrågasättas om kunderna betalat 16,38 kronor per kopia. Det troligaste är kanske att de betalat för antalet program per CD-skiva eller dylikt, men att utgå från ett genomsnittligt pris tycker jag ändå ger rättvist resultat.

Hovrättens bedömning visar att de är mer benägna att acceptera det underlag som målsäganden presenterar. De höll med om att en uppdelning skall göras mellan utbudandet och framställning/försäljning. Domstolen godtog också MDTS uträkning av antalet sålda spel. Vidare menade hovrätten att det skäligen vederlaget skulle bestämmas utifrån det genomsnittliga priset per program i grossistledet. Tingsrätten ansåg att det var 60 % av konsumentpriset som skulle vara utgångspunkten medan målsäganden angav priset vid leverans till återförsäljare. Antagligen är detta olika uttryckssätt för samma sak. 60 % av konsumentpriset skulle kunna motsvara det pris återförsäljarna betalar när de köper in varan. Priset i grossistledet borde vara det samma som priset vid leverans till återförsäljare d.v.s. det samma som återförsäljarna betalar. Intressant att påpeka är att tingsrätten hänvisar till att deras uttryckssätt är rådande praxis och man kan undra vad de grundar detta på. Om det nu är så att alla menar samma sak så kan det tyda på att det är praxis. Det hade dock underlättat tolkningen om ett enhetligt uttryckssätt använts. Hovrätten godtog alltså beräkningsunderlaget för skälig ersättning. Domstolen menade även att det i hovrättsförhandlingen framkommit uppgifter som gör det osannolikt att intäkterna på postgirokontot skulle komma från annan än olaglig verksamhet. Detta osäkerhetsmoment hade då eliminerats.

Angående det allmänna skadeståndet gör hovrätten några intressanta uttalanden. De menar att med hänsyn till det omfattande upphovsrättsintrånget så är det självklart att marknadsstörningar och goodwillförluster uppstått. Detta innebär att det inte är nödvändigt att någon utredning läggs fram till stöd för detta. Att en omfattande piratkopieringsverksamhet som når ut till många konsumenter och gör det lätt för allmänheten att skaffa billiga kopior stör marknaden för originalprodukterna kan jag förstå. Däremot menar jag att tingsrättens resonemang om goodwillförluster är väldigt bra. Företaget som producerar originalprodukterna kan bara lida en goodwillskada om dem som köper kopiorna tror att det är företaget i fråga som producerat varan. Om någon köper ett mycket billigt dataspel via en privatannons eller via Internet på en privat hemsida är det näst intill otänkbart att de tror att det rör sig om ett

originalspel. När man sedan får hem en CD-skiva med spelets namn skrivit med tusch utan fodral eller instruktioner o. dyl. är sannolikheten ytterst liten att man tror att det är en originalvara. Precis som tingsrätten uttalar är det osannolikt att någon skulle vara i sådan villfarelse. MDTS hävdade att goodwillförluster även uppkommit för att "egna" skivor gjorts d.v.s. att spelen inte kopierats rakt av utan att vissa saker tagits bort och sedan sats ihop med andra. I dessa situationer kan man kanske säga att speltillverkaren kan ha förlorat goodwill. Köparen av piratkopian vet ju inte hur originalet ser ut. Om han köper en dålig kopia tror han kanske att originalet är lika dåligt vilket ger badwill för tillverkaren. Sammanfattningsvis menar jag det är att gå lite för långt när domstolen påstår det är självklart att goodwillförluster uppkommit. Det är rimligt att kräva att målsäganden kan motivera och argumentera för sina skador.

Med tanke på att hovrätten godtar MDTS uppgifter om antalet sålda och utbudna exemplar samt de beräkningsgrunder de framställt så skulle ett enormt skadestånd kunna utdömas. Kanske ska man inte lägga alltför mycket vikt vid denna dom. Någon "egentlig bedömning" behövde aldrig göras eftersom ett högre belopp än det tingsrätten kommit fram till inte kunde dömas ut. Vad hovrätten dock slår fast är att principerna för beräkning i detta fall accepteras. Det betyder inte att hovrätten skulle dömt ut detta belopp. En jämkning av beloppet hade kunnat göras med hänsyn till skadeståndsrättsliga principer som t.ex. att det inte finns någon mening med att döma ut ett belopp som är så högt att det aldrig är möjligt att betala.

MDTS resonemang om uppdelning av utbudande och försäljning anser jag är lite märkligt. De grundläggande ekonomiska rättigheterna som tillfaller en upphovsman är rätten att framställa exemplar samt rätten att göra verket tillgängligt för allmänheten.⁵¹ Det är det sistnämnda som jag antar att MDTS menar med utbudande. Hovrätten godkänner som sagt denna uppdelning. Viss kritik vill jag ändå rikta mot denna uppdelning och sätt att beräkna skadeståndet. Först utgår ett skäligt vederlag för utbudandet av film X till försäljning och sen utgår samma summa igen som skäligt vederlag för att ha sålt film X. Sedan utgår allmänt skadestånd på samma sätt både för utbudandet av film X samt för kopieringen och försäljningen av denna. Av förklarliga skäl blir ersättningen per film enligt detta synsätt mycket stor. Frågan är om detta beräkningssätt verkligen är rimligt. Svea hovrätt motiverar detta med att det inte varit enbart de exemplar som utbudits till försäljning som sedan sålts. Kanske hade det varit bättre att inte göra denna uppdelning utan beräkna skäligt vederlag och allmänt skadestånd utifrån upphovsrättsbrottet som helhet. Ett alternativ är att beräkna skäligt vederlag utifrån hur många spel/filmer som sålts och sedan göra en uppskattning av allmänt skadestånd och då ta med i beräkningen att ett stort antal spel/-filmer gjorts tillgängliga för allmänheten (utbudits). Fördelen med uppdelningen är att ersättningen lättare kan räknas ut på det sätt som MDTS angett.

---

⁵¹ Se 2 § upphovsrättslagen.

4.2 Piratkopiering 2

Ett par månader efter att dom meddelats mot Demski i Handens tingsrätt togs ett liknande brottmål upp i Skövde tingsrätt. I detta fall var det två kusiner, Rickard Dahlgren och Niklas Dahlgren, som åtalades för att ha bedrivit omfattande piratkopieringsverksamhet av både dataspel och filmer. Precis som i det tidigare målet hade annonsering skett i dagspress och via Internet. Målsäganden i det här målet var två branschföreningar. MDTS som representerade dataspelstillverkarna och SVF, Sveriges Videodistributörers Förening, som representerade rättighetsinnehavarna till filmerna. MDTS skadeståndstalan var upplagt på ungefär samma sätt som i det föregående målet. Även här utgick de ifrån det postgirokonto som använts. Av den totala intäkten på 1 081 890 räknades bort den summa som utgjorde intäkter från filmförsäljningen och diverse datortillbehör. Då återstod 755 835 kronor som därmed ansågs avse intäkter från försäljning av spel. Av upplysningar i målet slår MDTS fast att försäljningspriset per spel var 50 kronor. Utifrån dessa uppgifter räknades det ut att 15 116 spel hade sålts. En av de tilltalade hade i ett tidigt polisförhör uppgett att ca 10 000 spel sålts. MDTS utgår därför ifrån att i vart fall 10 000 spel sålts. MDTS marknadsandel uppgår enligt egen uppgift nu till 95 %. 10 % räknas bort eftersom de tillhör rättighetsinnehavare som inte representeras av MDTS. 9 000 spel har alltså sålts till vilka MDTS medlemmar innehar rättigheterna.

Antalet utbudna exemplar beräknades även i det här fallet utifrån den produktlista som tillhandahållits kunderna. Denna lista innehöll nästan 3 000 olika titlar. MDTS har i sin uträkning bara baserat sitt skadeståndsanspråk på 337 titlar. Detta tolkar jag som att av de 3 000 titlar som funnits kunde det fastställas att i vart fall 337 av dem tillhörde medlemmar i MDTS. Det skäliga vederlaget både för utbudandet och försäljningen, är därefter baserat på branschens genomsnittliga grossistpris, 218 kronor per spel.

Beträffande det allmänna skadeståndet uppskattas det till 200 kronor per utbudet exemplar och 400 kronor per sålt exemplar. Som underlag för de uppskattade beloppen anges att de avser att täcka goodwillförluster och marknadsstörningar. MDTS anser att goodwillförluster uppstår när kopierade spel importeras och i sin tur kopieras och säljs vidare. Anledningen är att den importerade kopian inte håller samma kvalitet och att en betydande förväxlingsrisk föreligger p.g.a. att den slutliga kunden tror att det är ett original som kopierats. Den marknadsstörning som uppstått har främst varit den störning i prisbilden som piratförsäljningen medför. Hänsyn tas även till att annonseringen nått ut till ett stort antal personer och att det p.g.a. hemsidans utformning framstått som om verksamheten var laglig. Det totala yrkade skadeståndsbeloppet landade på 5 702 866.⁵²

---

⁵² Skövde tingsrätt, mål nr. 1184-00 bilaga 4.

SVF:s skadeståndsanspråk grundade sig på att 3 250 filmer sålts i enlighet med N. Dahlgrens medgivande och att 600 titlar utbjudits till försäljning. Vilka filmer som sålts går inte att fastställa och därmed inte heller det exakta antalet intrång mot varje rättighetsinnehavare. Skadeståndstalan har därför utformats utifrån antalet utbudna filmtitlar enligt principen att ju fler titlar som har utbjudits från en rättighetshavare desto större försäljning av denne rättighetshavares filmer har också skett. Antalet utbudna titlar för varje rättighetsinnehavare har delats med de 600 titlar som totalt har utbjudits och därefter multiplicerats med antalet sålda filmer d.v.s. 3 250. På så sätt räknades det ut hur många filmer varje rättighetsinnehavare skulle ha ersättning för. SVF menar att skäligt vederlag ska utgå både för utbudna och sålda filmer. Det normala grossistpriset för en film är 100 kr/st. vilket också ska utgöra det skäliga vederlaget. Det allmänna skadeståndet uppskattades till 200 kr per utbudna titel och 400 kr per försold film. Denna ersättning avser att täcka både de marknadsstörningar och goodwillförluster. De allvarligaste marknadsstörningarna är även i detta fall störningar i prisbilden men även den minskade kontrollen av när och på vilket sätt filmerna säljs, många av filmerna var så nya att de hade ännu inte visats på bio. Goodwillförluster uppstod eftersom kopiorna höll en mycket sämre kvalitet och att de importerade kopiorna från Asien mycket väl kunde förväxlas med originalen.⁵³

En av de tilltalade, N. Dahlgren, erkände gärningen och vitsordade skadeståndsskyldighet i och för sig. Däremot invände han mot målsägandens uträkningar och presenterade en egen. För det första menade N. Dahlgren att den uppgiften han hade gett på att 10 000 spel sålts inte stämde. Istället uppgav han att 3 252 spel sålts. Denna summa var uträknad på samma sätt som MDTS angett men med utgångspunkt från andra siffror. N. Dahlgren hävdade att 344 508 kronor av intäkterna från postgirokontot härrörde från försäljningen av spel och att försäljningspriset per styck var 90 kronor. Vidare påstod N. Dahlgren att MDTS bara representerade 85 % av speltillverkarna och att många av de spel som sålts tillhörde andra rättighetsinnehavare varför en nedsättning av antalet sålda spel avrundades till 3 000 stycken. I övrigt låg Handens tingsrätts dom till grund för bestridandet av skadeståndsanspråket.⁵⁴ Svaranden gjorde gällande att det skäliga vederlaget skulle utgå med ett samlat belopp för utbudande, framställande och försäljning samt att ersättningen skulle baseras på 60 % av konsumentpriset. Angående allmänt skadestånd återgavs Handens tingsrätts resonemang om goodwillförluster och marknadsstörningsskador till stöd för talan. Någon omfattande goodwillförlust kunde inte ha uppstått eftersom någon förväxlingsrisk inte förelegat. Den allvarligaste marknadsstörningen var prisskillnaden men hänsyn måste tas till att försäljning av piratkopior inte motsvarar ett faktiskt bortfall i försäljningen av originalprodukter. När det gällde videofilmerna erkände N. Dahlgren att

---

⁵³ Skövde tingsrätt, mål nr. 1184-00 bilaga 3.

⁵⁴ Se ovan 4.1.1, piratkopiering 1.

försäljningen hade omfattat 2 000-3 000 videofilmer och ca 250 VCD-filmer.⁵⁵

4.2.1 Tingsrättens bedömning

Vid skadeståndsbedömningen behandlade tingsrätten frågan om skadestånd för filmerna först. Domstolen utgick ifrån N. Dahlgrens uppgift om antalet sålda filmer. Försäljningen medförde en viss goodwillförlust trots att det stått klart för köparna att det varit olovligt kopierade filmer ansåg tingsrätten. Det hade även inneburit ett visst marknadsintrång att filmerna utannonserats och sålts utanför den legala marknaden. Som ersättning för detta skulle allmänt skadestånd utgå för själva utbudandet. Däremot var det inte aktuellt med skäligt vederlag för utbudandet. SVF:s uppskattning på 200 kronor per filmtitel godtas.

Skäligt vederlag skulle dock utgå för varje såld film. Tingsrätten gjorde en egen bedömning och kom fram till att 90 kronor per film var en rimlig ersättning. Utgångspunkten var att beloppet inte skulle vara högre än vad rättighetsinnehavarna skulle fått vid en försäljning till normalpris. Utöver detta skulle allmänt skadestånd också utgå vilket uppskattas till 200 kronor per såld film. Här kommenterar domstolen att skadeståndet ska se till att den som begått intrånget inte får någon fördel av det. Totalt fastställdes skadeståndsbeloppet för filmerna till 984 200 kronor.

Angående dataspelen gjorde tingsrätten en egen värdering av hur många spel som sålts. Domstolen räknar med att 755 000 av intäkterna på postgirokontot kommer ifrån spelförsäljningen som MDTS uppgett. Det genomsnittliga försäljningspriset räknar de vara 60 kronor och domstolen drar slutsatsen att i vart fall 10 500 spel har sålts. Målsäganden har angett att deras marknadsandel varit 95 % och svaranden har uppgett att den inte är mer än 85 %. Tingsrätten säger att MDTS inte presterat någon utredning som visar att andel varit så hög som de påstår, svarandens uppgift följs därför. 85 % av 10 500 är 8 850. Det skäliga vederlaget bestämmer tingsrätten till 190 kronor per sålt spel och 300 kronor i allmänt skadestånd per styck. Utbudandet av titlar bestäms på samma sätt som för filmerna. Endast allmänt skadestånd utgår och detta fastställs till 200 kronor per utbudet spel. Det sammanlagda skadeståndsbeloppet för spelen blev 4 403 900 kronor.⁵⁶

4.2.2 Hovrättens bedömning

När det gäller skäligt vederlag för filmerna gör hovrätten samma bedömning som tingsrätten. Antalet sålda filmer var inte tvistigt och ersättningen bestäms till 90 kronor per styck vilket motsvarade gällande grossistpriser. Den sammanlagda summan blev 292 500 kronor. Angående allmänt

⁵⁵ Skövde tingsrätt, mål nr. 1184-00.

⁵⁶ Skövde tingsrätt, mål nr. 1184-00 s. 21 ff.

skadestånd gjorde domstolen däremot en uppskattning enligt 35 kap 5 § rättegångsbalken, 100 000 kronor för VHS-filmerna och 7 500 kronor för VCD filmerna. Hovrätten menade att skador i form av goodwillförluster och marknadsstörningar är svåra att bevisa. Den utredning SVF presenterat var inte tillräcklig som underlag och istället måste en uppskattning av skadan göras. Det allmänna skadeståndet ansåg domstolen i det här fallet skulle vara lägre än den skäliga ersättningen.

I hovrätten justerade MDTS sitt yrkande och hävdade att 8 500 spel sålts. Domstolen utgick ifrån denna summa i sina beräkningar. Vidare menade hovrätten att MDTS lyckats visa att det genomsnittliga försäljningspriset varit högst 60 kronor och att det genomsnittliga grossistpriset var 218 kronor. MDTS hade dock bara yrkat ersättning med 190 kronor per styck så den slutliga summan blev 1 615 000 kronor. Inte heller när det gäller spelen ansåg domstolen att MDTS utredning angående allmänt skadestånd dög. En uppskattning gjordes till 500 000 för både utbudande och försäljning.

Hovrätten för vidare ett intressant resonemang angående jämkning av skadeståndet. Någon möjlighet till jämkning av ersättning som utgör skäligt vederlag finns inte i upphovsrättslagen. Inte heller kan skadeståndslagens allmänna grundsatsar vara tillämpliga när det gäller denna ersättning eftersom den ska utges oavsett om skada för upphovsmannen faktiskt inträffat. Däremot menar hovrätten att ersättningen för skäligt vederlag kan vara en omständighet att beakta när det allmänna skadeståndet skall jämkas. I detta fall sätter domstolen ned de belopp som ska utgå i allmänt skadestånd. De 500 000 kronor som skulle utgå till MDTS jämkas till 200 000 och SVF:s ersättning på 107 500 blev bara 50 000 kronor. Som motivering till detta anges bl.a. att brottsligheten riktats mot stora bolag som inte varit beroende av skadestånden för sin överlevnad. Domstolen ansåg även att de åtalades rehabilitering allvarligt försvåras om de dömdes att betala ett alltför högt belopp. Det skäliga vederlaget betraktades som tillräckligt högt och sådan risk för försvårad rehabilitering förelåg redan i och med det.⁵⁷

4.2.3 Analys

Vid en noggrannare genomgång av ersättningsberäkningarna uppstod en hel del luckor och frågetecken. Uträkningarna i det här målet är lite förvirrande. Det är inte alltid det går att följa dem matematiskt och ibland har ganska kraftiga avrundningar gjorts. Till exempel hävdar MDTS att de representerar 95 % av marknaden för speltillverkare men de grundar bara sitt skadeståndsanspråk på 337 av de 3 000 utbudna spelen. Likaså är tingsrättens uträkning av hur många spel som sålts lite märklig. Intäkten på 755 000 delat med 60, som var försäljningspriset, blir en bra bit över 12 000. Av detta konstaterar tingsrätten att i vart fall 10 500 spel sålts. Det är inte heller alltid alla uppgifter redovisas vilket gör det svårt att följa

---

⁵⁷ Göta hovrätt, mål nr. B 665-01.

resonemanget. Jag har därför inte analyserat siffrorna i minsta detalj men försökt dra några slutsatser.

Tingsrätten ansåg i det här fallet att något skäligt vederlag för själva utbudandet utöver det allmänna skadestånd som de kommit fram till inte bör utgå. Jag har försökt analysera vad de menar med detta. Troligen syftar tingsrätten på att det allmänna skadeståndet har fastställts till 200 kronor per utbudaden kopia och att det är fullt tillräckligt. Om utbudandet av ett upphovsrättsligt verk innebär ett intrång i sig d.v.s. otillåtet tillgängliggörande, så skall ju enligt 54 § 1 st. skäligt vederlag för utnyttjandet utgå. Vad som är skälig ersättning för utbudande av verk är kanske inte det lättaste att fastslå. Något marknadspris eller branschbestämmelser lär inte finnas att hämta stöd ifrån. Troligen menade tingsrätten att de 200 kronorna innefattar även skäligt vederlag och är en form av samlat skadeståndsbelopp. Vidare ansåg tingsrätten antagligen att när det inte finns underlag till att räkna ut ersättningen utan en uppskattning måste göras finns det ingen anledning att separera skäligt vederlag och allmänt skadestånd och göra två uppskattningar.

Tingsrätten och hovrätten hade delade meningar angående om det allmänna skadeståndet skulle vara högre eller lägre än det skäliga vederlaget för filmerna. Tingsrätten tyckte att det skulle vara högre och de fastställde också en ersättning som var mer än dubbelt så stor per film. Hovrätten däremot ansåg att det allmänna skadeståndet skulle utgå med ett lägre belopp. Detta motiverade de med att det inte kunnat visas hur stor skada som uppstått och att en uppskattning då måste göras. Domstolen tar också hänsyn till att den ersättning som fastställts i skäligt vederlag är relativt stor. Uppskattningen görs med ett samlat belopp till skillnad från tingsrätten som anger det allmänna skadeståndet till ett visst belopp per försåld film. Som vi kan se i detta fall beror det helt på vilken bedömning domstolen gör om det allmänna skadeståndet utgår med ett högre eller ett lägre belopp än det skäliga vederlaget. Om det kan konstateras att en omfattande skada lidits och det kanske finns något beräkningsunderlag för denna kan det allmänna skadeståndet uppgå till betydligt högre belopp än vederlaget. Tvärtom kan detta bli mycket mindre om det inte går att fastställa vilken skada som lidits eller hur stor denna varit.

4.2.3.1 Jämförande analys

Vid en jämförelse av de här två piratkopieringsfallen ser man att de båda hovrätterna skiljer sig åt ganska mycket i sina bedömningar. Göta hovrätt har i det senare fallet inte gjort någon direkt uppdelning på utbudandet och framställning/försäljning. Detta är en stor skillnad från Svea hovrätts uträkning där en klar uppdelning förespråkas. Det är intressant att se hur hovrätterna behandlat problemet på så olika sätt. Sakomständigheterna och bevisningen i de båda målen är mycket lika. Svea hovrätts dom i det första målet är daterat den 17 juni 2002 och Göta hovrätt nästan exakt två månader senare. Eftersom målen är avgjorda vid ungefär samma tidpunkt är de

troligen helt oberoende av varandra vilket märks ganska tydligt. Svea hovrätts beräkningsprincip för skäligt vederlag var grossistpriset multiplicerat med antalet utbudna exemplar respektive antalet sålda exemplar. Motsvarande princip för allmänt skadestånd var ett uppskattat belopp på 300 kronor multiplicerat med antalet utbudna exemplar respektive antalet sålda exemplar. I detta fall fanns det bland bevisningen de s.k. utbudandelistorna att utgå ifrån. Motsvarande förteckningar över spel och filmer som tillhandahållits i verksamheten fanns också i det andra målet vilket innebär att samma beräkningsprincip hade kunnats användas även i det fallet men istället utgick domstolen bara från sålda exemplar. Eftersom de båda hovrättsfallen säger olika saker angående ersättning för utbudande är det svårt att dra några generella slutsatser.

En positiv synpunkt på Göta hovrätts dom är att den visar att en försiktig skadeståndsbedömning kan göras men ändå vara just en bedömning. Jag tänker framförallt på jämningsresonemanget i förhållande till Handens tingsrätts dom i det förra målet. Istället för att fastställa ett skadeståndsbelopp utan särskild motivering är det enligt min mening bättre att försöka göra en beräkning och förklara hur man tänkt. Skulle det resultera i ett alltför högt belopp som skulle riskera att överkompensera den skadelidande finns alltid jämningsmöjligheten att ta till. Göta hovrätts dom är därför ett bra föredöme anser jag. Målsäganden föreslår ett skäligt belopp och motiverar vad som ligger bakom denna uppskattning. Det är sedan domstolens uppgift att tänka över argumenten och ta hänsyn till vad som i övrigt kommit fram i målet och utifrån detta göra en egen bedömning. I det första målet är kontrasterna mellan domstolarnas resonemang väldigt stora. Handens tingsrätts försiktighet och avståndstagande mot målsägandens uträkning gentemot Svea hovrätts generösa beräkningsprinciper och låga krav på bevisning av skada. I det sista målet är domstolarna mer jämbördiga och resonerar ganska likartat.

4.3 Jönssonligan

Detta mål, som togs upp i Eskilstuna tingsrätt 2002, rör intrång i upphovsrätten till tecknade figurer. Per Demervall hade skapat tecknade seriefigurer baserade på filmerna om "Jönssonligan". Ett förlagsavtal tecknades med IQ Media om rätten att använda figurerna i ett CD-romspel. IQ-media hade i sin tur avtalat med Korkeken om produktionen av spelet. Demervalls figurer hade legat till grund för de figurer som Korkeken skapat för spelet. Förlagsavtalet innefattade en rätt att utnyttja figurerna i marknadsföringen av spelet. Korkeken träffade ett avtal med Hemglass som gav dem rätten att sälja spelet och använda figurerna i sin marknadsföring. Detta fann tingsrätten stred mot förlagsavtalet eftersom den marknadsföringen avsåg att främja försäljningen av glass. Hemglass gjorde därmed intrång i Demervalls upphovsrätt till figurerna.

Demervall yrkade skadestånd på 250 000 kronor. Av detta belopp avsåg 200 000 kronor utgöra skäligt vederlag för intrånget och 50 000 kronor i ersättning för personligt obehag och olägenheter. Demervall menade att 200 000 kronor motsvarade det belopp han skulle erhållit om upphovsrätten överlåtits på ett lovligt sätt. Hemglass menade att i och med att de köpt ett stort antal spel från IQ media har Demervall erhållit royalty och på så sätt tjänat pengar på affären. 15 000 kronor vitsordades som skäligt.⁵⁸

4.3.1 Tingsrättens bedömning

En omfattande bevisning hade åberopats angående vad som kan utgöra ett skäligt vederlag i en sådan här situation. Båda parterna hade vänt sig till sakkunniga inom branschen för ett utlåtande i frågan. Demervall hade inte anfört någonting som stödde hans påstående om att han skulle ha erhållit 200 000 kronor vid en affärsmissig uppgörelse. Utgångspunkten för fastställandet av hur mycket som skulle utgå i skäligt vederlag blev den praxis som vittnena redogjorde för. Båda parterna hade kallat bransch-kunniga personer till rättegången. Demervalls vittnes utlåtande vann inte förtroende hos domstolen. Vittnet var ordförande i Föreningen Svenska Tecknares arvodesnämnd och hennes uttalande hade enligt tingsrätten karaktären av en rekommendation från föreningen. Hennes bedömning ansågs inte innebära några säkra slutsatser om vad som kunde utgöra skäligt vederlag. Dessutom uppgav ett av svarandens vittne att hennes prisförslag var orimligt. Det blev i stället svarandens andra vittne, en jurist på Reklamjuridik i Sverige AB, som vann domstolens tillit. Detta vittnes prisuppgift grundade sig på erfarenheter av vad som i praktiken utgår i arvode. Vederlaget som föreslogs omfattade dels nedlagd arbetstid och dels användningen av illustrationen beräknat på en tid av ett till två år på den svenska marknaden. Tingsrätten ansåg att även omfattningen av utnyttjandet påverkar ersättningens storlek.

I det här fallet hade Demervalls figurer använts i relativt stor omfattning i reklamblad, TV-reklam, på en hemsida m.m. Dock tog domstolen hänsyn till att utnyttjandet bara skett under en begränsad period. Utifrån dessa överväganden fastställde tingsrätten det skäliga vederlaget till 50 000 kronor. Beträffande allmänt skadestånd fann domstolen att det inte var aktuellt eftersom någon oaktsamhet inte förelegat.⁵⁹

4.3.2 Analys

Anledningen till att jag har tagit med detta mål är att det visar hur man kan använda sig av bransch-kunniga vittnen för att stödja sitt påstående. Båda parterna har anfört denna form av bevisning för att fastställa ett skäligt belopp. Domstolens uppgift i ett sådant här fall är att göra en bedömning av bevisningen. I detta mål har domstolen dessutom rangordnat bevisningen.

⁵⁸ Eskilstuna tingsrätt, mål nr. T 546/01.

⁵⁹ Eskilstuna tingsrätt, mål nr. T 546-01.

Ett utlåtande grundat på erfarenhet från branschen väger uppenbarligen tyngre än en rekommendation från en branschförening. En viss betydelse borde det också haft att ett av svarandens vittnens uppgift talade emot kärandens och att de på så vis tog ut varandra.

Enligt min mening har tingsrätten gjort en bra bedömning i detta fall. Expertutlåtande från en kunnig person med lång erfarenhet i branschen är nog ett av de bästa vittnesmål som kan fås. En rekommendation är också ett bra underlag men det borde dock väga tyngre om man kan visa att den efterföljs i stor utsträckning.

4.4 SAMI – Hotell du Nord

Enligt 47 § i upphovsrättslagen skall den som använder ljudupptagningar, t.ex. radio eller TV, i offentliga sammanhang betala ersättning till artisterna som framför musiken. Endast organisationer som företräder en sammanslutning av artister har rätt att kräva ersättning. SAMI, Svenska artisters och musikers intresseorganisation är en sådan organisation.⁶⁰ Ersättningsbeloppet bestäms genom avtal.⁶¹ Även om detta fall inte handlar om 54 § har jag valt att ta med det eftersom det innebär ett nyskrivet prejudikat angående tariffer som underlag för upphovsrättsliga ersättningar. Både 54 § 1 st. och 47 § innebär att ersättning ska betalas för ett utnyttjande av ett upphovsrättsligt skyddat verk. 47 § är mer specificerad och behandlar ersättning för utnyttjande i en speciell situation.

I detta mål yrkade SAMI ersättning av Hotell du Nord enligt gällande tariff för framförande av musik på hotellrum. Hotell du Nord invände att de endast skulle betala den avgift som hotell anslutna till Sveriges Hotell- och Restaurangföretagare (SHR) betalade. Till stöd för sin talan anförde SAMI att tariffen tillkommit genom förhandlingar med hotellorganisationerna och att den var etablerad på marknaden. Anledningen till att ett avtal om rabatt träffats med SHR var att samarbetet med dem innebar lägre kostnader. SAMI menade att de kostnader i form av rapportering, fakturering, betalningsbevakning och dylikt helt motsvarade den rabatt som gavs. SAMI hävdade också att tariffen utgjorde marknadspriset, att den använts i 11 år och ingen annan tidigare invänt emot den. Hotell du Nord ansåg inte att det var möjligt att rabatten motsvarade inbesparade kostnader.

4.4.1 Tingsrättens bedömning

Tingsrätten jämförde med 54 § 1 st. i upphovsrättslagen angående att ersättning kan beräknas enligt gällande tariffer. Tariffen i fråga hade inte fastställts ensidigt utan framförhandlats mellan berörda

---

⁶⁰ Se www.sami.se 03-12-08 kl.07.15, se rubriken ”om SAMI”.

⁶¹ Olsson, Copyright s. 256.

branschorganisationer. Dessutom tillämpades den på alla aktörer på marknaden. Tariffen innebar alltså skäligt vederlag tyckte tingsrätten. Beträffande rabatterna ansåg tingsrätten att SAMI:s uppgifter skulle godtas. De hade lämnat en redogörelse för vad de inbesparade kostnaderna hade bestått i. Hotell du Nord hade inte lagt fram något som talade emot SAMI:s påståenden så tingsrätten biföll käromålet.⁶²

4.4.2 Hovrättens bedömning

Hovrätten gjorde i stort sätt samma bedömning som tingsrätten. De ansåg inte att det framkommit något som medförde anledning att betvivla att tariffen inte tagits fram utifrån objektiva kriterier som t.ex. öppethållande och beläggning på hotellen. Tariffen hade också i praktiken använts av samtliga aktörer på marknaden och domstolen konstaterade att tariffen motsvarade skäligt vederlag. Hovrätten uttalade att sådan ersättning som följer av en efter förhandling avtalad tariff får anses utgöra skälig ersättning om inte särskilda omständigheter talar emot. Vidare påpekade domstolen att det är anmärkningsvärt att medlemmar i SHR betalar en lägre summa men ingenting hade framkommit som gav anledning att tro annat än att överenskommelsen grundar sig i rent affärsmässiga överväganden.⁶³

4.4.3 Högsta domstolens bedömning

Högsta domstolen meddelade dom i målet den 28 oktober 2003. Deras bedömning skiljde sig från underinstansernas. Högsta domstolen höll med om att en framförhandlad tariff av berörda branschorganisationer presumeras vara skälig och det åligger den som påstår motsatsen att bevisa sitt påstående. Enligt högsta domstolens synsätt tillämpas i praktiken två olika ersättningsnivåer, dels den framförhandlade tariffen och dels den rabatterade till SHR:s medlemmar. Domstolen ansåg att det åligger SAMI att visa att den högre ersättningen som de begärt av Hotell du Nord är skälig. SAMI hade angett att de kostnadsbesparingar som avtalet med SHR medför uppgick till i vart fall 700 000 kronor per år. Någon utredning till stöd för detta påstående lämnades inte i högsta domstolen. Varken tariffavtalet eller rabattavtalet hade ingetts och det framgick inte heller i målet exakt hur stor rabatt det var frågan om. Domstolen konstaterade att även om rabattavtalet medför lägre kostnader för SAMI som kan motivera en rabatt så har de inte visat tillräckligt underlag för att besparingarna skulle motsvara en halvering av avgiften. SAMI hade alltså inte visat att ersättningen enligt tariffavtalet var skälig och därmed förlorade de målet.⁶⁴

---

⁶² Stockholms tingsrätt mål nr. FT 834-97.

⁶³ Svea hovrätt, mål nr. FT 564-00.

⁶⁴ Högsta domstolen, mål nr. T 1477-02.

4.4.4 Analys

Detta är ett viktigt prejudikat eftersom högsta domstolen stadgar att en framförhandlad tariff presumeras vara skälig och att den som hävdar motsatsen har således bevisbördan. Detta uttalande är väldigt allmänt hållet och jag ser inget hinder att tillämpa detta på ersättning enligt 54 § 1 st. Båda paragraferna handlar om ersättning för utnyttjande av verk.

Enligt 47 § ska ersättning först utgå enligt avtal mellan parterna.⁶⁵ Finns inte något sådant avtal ska en skälig ersättning utgå.⁶⁶ Frågan är då vad som är skälig ersättning. I normalfallet presumeras en tariff som är framförhandlad av berörda parter utgöra skälig ersättning enligt högsta domstolen. Ersättningssumman är då en ömsesidig överenskommelse. I det här fallet finns det inte bara en tariff utan även ett avtal som gäller för en ganska stor del av marknadens aktörer. Detta innebär att SAMI tillämpar två ersättningssystem med olika ersättningsnivåer. Den här situationen skiljer sig från normalfallet och högsta domstolen vänder då på bevisbördan och placerar den på SAMI. Det är upp till dem att visa att den högre ersättning enligt tariffen som de kräver av Hotell du Nord är skälig. Det är inte helt lätt att förstå hur domstolen resonerat. Det verkar som om de menar att bara för att det finns två ersättningssystem istället för ett så övergår bevisbördan på den andra parten. Det är svårt att utläsa hur de egentligen tänkt. Kanske menar de att det är SAMI som upprättat de två ersättningssystemen och då få de också bevisa hur de motiverat skillnaden i ersättningsnivåerna.

Angående SAMI:s bevisning ansåg högsta domstolen att den inte är tillräcklig. Mer underlag måste presenteras till stöd för att rabatten motsvarar intjänade kostnader. Det räcker inte att bara ange ett belopp, motivering till hur detta belopp fastställts måste också läggas fram. Det verkar som om SAMI presenterat bättre bevisning i underinstanserna än i högsta domstolen. Tingsrätten menade att SAMI i detalj redogjort för vad de inbesparade kostnaderna bestått i. Även hovrätten tyckte att det inte framkommit något som visar att de rabatterade priset inte skulle vara rent affärsmässigt. De ansåg att SAMI blev kompenserad för de lägre intäkterna genom minskade hanteringskostnader. Högsta domstolen säger tydligt att varken tariffavtalet eller rabattavtalet har presenterats i målet, det har inte ens framgått hur stor rabatten egentligen var. I högsta domstolen har inte tillräckligt material lämnats in till stöd för talan. Prejudikatvärdet av domen borde därmed sjunka. Hade samma bevisning och argumentering förts i högsta instans så hade kanske utgången blivit en annan.

Sammanfattningsvis kan sägas att domen består av två delar och handlar om bevisbördans placering. Den första delen behandlar presumptionen att en

---

⁶⁵ Olsson, Copyright s. 256.

⁶⁶ I domen jämförs med NJA 1968 s. 104. I detta fall menar högsta domstolen att eftersom varken lagen eller dess förarbeten stadgar några grunder för hur ersättningen ska beräknas om inget avtal träffats ska ersättningen bestämmas till ett skäligt belopp. Denna slutsats drar domstolen med hänsyn till motiven för ersättningens införande i lagen.

framförhandlad tariff är skälig och detta menar jag är prejudicerande. Den andra delen angående otillräcklig bevisning, där det verkar som en processmiss uppstått, har kanske inte någon prejudicerande verkan. En slutsats jag drar av detta är att tillräckligt underlag måste presenteras till stöd för talan men det är i och för sig ingen nyhet. Med tanke på underinstansernas domar har SAMI antagligen antagit att bevisbördan inte låg på dem och därför inte ansträngt tillräckligt.

Jan Rosén har kommenterat rättsfallet i en artikel som publicerats i databasen Pointlex. Han är ganska kritiskt till högsta domstolens domslut. SAMI hade även yrkat att prisdifferentieringen var oskälig enligt konkurrensrättsliga regler och att den utgjorde missbruk av dominerande ställning. Högsta domstolen har i sin dom, liksom hovrätten, bortsett ifrån det konkurrensrättsliga perspektivet men har ändå enligt Rosén gjort en konkurrensrättslig bedömning. Att titta på om prisskillnaden motsvarar lägre kostnader är enligt författaren en bedömning som hör hemma i konkurrensrättsliga sammanhang. Vidare menar Rosén att det inte anges i 47 § att ersättningen ska vara skälig och att domstolen genom s.k. judge-made-law själva upprättar en allmän skälighetsregel. Om inget avtal om ersättning finns menar jag att med stöd av 54 § 1 st. en skälig ersättning kan fastställas. Hur skulle man annars gå tillväga?

Rosén kommenterar också högsta domstolens argumentering om skiftet av bevisbördan. Han menar att bara för att det tillämpades två ersättningssystem så är det långt ifrån självklart att bevisbördan övergår på den andra parten. Inte heller han verkar förstå sig på hur domstolen tänkt. Han poängterar också att ingen av underinstanserna verkar ha haft problem med den bevisning som SAMI presenterade och att det är väldigt svårt att i detalj redogöra för en sådan prisskillnad som det var frågan om i målet.⁶⁷

4.5 Carl Selling – Mediarkivet

Carl Selling hade sålt två tidningsartiklar till Göteborgs-Posten Nya AB. Enligt Selling bestod det muntliga avtalet i att artiklarna skulle publiceras i tidningen och i dess ekonomidel. Artiklarna har också överförts på elektronisk väg till Mediarkivets databas. Mediarkivet Svenska AB är ett bolag som ägs av ett antal tidningsbolag. Tidningarna lagrar publicerade artiklar i databasen som används som ett s.k. klipparkiv. Artiklarna i databasen är tillgängliga för betalande kunder och kan nås via Internet.

Selling begärde ersättning av Mediarkivet för att de utan hans tillstånd genom lagring i databasen framställt exemplar av verken samt gjort dem tillgängliga för allmänheten. Efter att stämningsansökan lämnats in träffade parterna en överenskommelse. Mediarkivet tog dock inte bort artiklar från databasen varpå Selling ansökte om stämning på nytt. Selling yrkade nu

---

⁶⁷ Rosén, Vem har att visa att en ersättning är skälig ? Och hur då?

ersättning på sammanlagt 12 000 kronor. Beloppet är uppskattat men olika branschrekommendationer har använts som utgångspunkt. Skälig ersättning för utnyttjandet uppskattades till 5 000 kronor. Detta belopp var baserat på Journalistförbundets rekommendationer för frilansjournalister som innebär att för material som säljs och publiceras en andra gång bör samma belopp utgå i arvode som vid den första försäljningen. Göteborgs-Posten betalade 2 500 kronor per artikel d.v.s. 5 000 kronor för båda. Vidare yrkade Selling på 7 000 kronor i ersättning för lidande i samband med utnyttjandet. Detta belopp var baserat på en rekommendation från Bildleverantörernas Förening angående otillåten exemplarframställning. Denna rekommendation innebär att ett krav på 10 % av basbeloppet, i detta fall 3 640 kronor, bör vara rimligt. Multipliserat med två och något avrundat blev det 7 000 kronor.

Mediearkivets uppfattning var att avtalet som ingåtts mellan parterna även omfattade lagring i databasen. Detta enligt vad som vanligen gäller för s.k. ramavtal med journalister. Vidare uppgav de att för fast anställda journalister utgår en extra ersättning på lönen med 1 260 kronor per år för utnyttjandet av deras artiklar i annan form än publicering i tidningarna. För frilansarbetare är denna extra ersättning inbakad i det arvode som betalas. Om ersättning skulle utgå för ytterligare utnyttjanden av artikeln så ska denna inte nödvändigtvis uppgå till samma summa som vid den första försäljningen utan det är en förhandlingsfråga. Beträffande allmänt skadestånd ansåg Mediearkivet att Selling inte var berättigad till någon ersättning eftersom han inte visat att han lidit någon skada.⁶⁸

4.5.1 Tingsrättens bedömning

Tingsrätten ansåg att databasen möjliggör för allmänheten att ta del av litterära verk via Internet och att denna publicering innebär ett otillåtet tillgängliggörande. Det har ingen betydelse om någon faktiskt tagit del av verken. Beträffande parternas oenighet om vad avtalet dem emellan inneburit hänvisade tingsrätten till specifikationsprincipen. Den innebär att om det är tveksamt om vem som är innehavare av upphovsrätten så presumeras denna ligga kvar hos upphovsmannen. När det gäller ersättningen tog domstolen hänsyn till att artiklarna funnits tillgängliga i databasen i fem månader. Detta innebar att artiklarna kunde fått en mycket stor spridning särskilt med hänsyn till att Mediearkivets kundkrets bestod av ett stort antal utbildningsanstalter. Tingsrätten ansåg att ett skäligt vederlag mycket väl kan uppskattas till det belopp Selling kommit fram till. De fastställde alltså att samma belopp som utgick första gången är en rimlig ersättning.

När det gällde allmänt skadestånd ska detta också utgå i det här fallet menade domstolen. Med hänsyn till den första stämningen och det fortsatta intrånget kunde Mediearkivet inte anses vara i god tro. Vid fastställandet av beloppet tog tingsrätten hänsyn till att Selling uppgett att en förutsättning

---

⁶⁸ Stockholms tingsrätt, mål nr. FT 3697-02.

för publiceringen i Göteborgs-Posten var att den inte besvärade hans arbetsgivare, Motala Tidning, eftersom tidningarna var konkurrenter. Denna lojalitetskonflikt ansåg tingsrätten måste orsakat Selling personligt obehag. Även det obehöriga utnyttjandet i sig får anses vara kränkande liksom det faktum att en mycket stor spridning hade kunnat ske. Domstolen fann inga skäl att inte godta den uppskattning av skadeståndsbeloppet som Selling gjort.⁶⁹

4.5.2 Analys

I det här fallet ser vi att käranden uppskattat ett belopp men hämtat stöd från olika rekommendationer i branschen. Tingsrätten förklarade inte uttryckligen hur man ställde sig till bakgrunden för dessa beräkningar men godtog dem. Att domstolen godtog de yrkade skadeståndsbeloppen innebär sannolikt att de ansåg att uträkningen är rimlig och väl motiverad. Rekommendationerna bidrar till att ersättningsanspråket ger en säkrare utgångspunkt och gör att det finns något att hänvisa tillbaka till. Det visar också att man lagt ner tid och undersökt vad som kan tänkas vara skäligt.

Eftersom tingsrätten inte uttalar sig om rekommendationernas betydelse kan jag bara spekulera i hur de resonerat. Som jag ser det har varit av betydelse att käranden inte hänvisat direkt till rekommendationerna utan gjort en egen bedömning med rekommendationerna som underlag. Om en direkthänvisning görs bör rekommendationerna vara utfärdade för just det området man arbetar inom. Det borde vara osäkrare att hänvisa till en organisations föreskrifter inom en annan bransch som i det här fallet Bildleverantörernas Förening. Frilansrekommendationen är mer relevant i frågan och borde därför väga tyngre. Att direkt utgå från rekommendationerna visar också att en egen bedömning inte gjorts.

Frågan är ändå hur stor vikt som ska läggas vid dessa rekommendationer som underlag för skadeståndsberäkningen. I det här fallet bidrog de till att kärandens anspråk framstod som välgrundat och genomtänkt. Svarandens invändningar var inte heller så övertygande vilket nog medverkade till att tingsrätten valde att följa kärandens linje. Svaranden kunde lagt fram mer bevisning t.ex. genom vittnesförhör visa att ersättning för andrahandsupplåtelser var inkluderad i arvodet. Detsamma gäller den årliga ersättningen på 1 260 kronor, detta kunde också visats tydligare genom t.ex. en lönespecifikation.

Sammanfattningsvis kan jag konstatera att rekommendationer som underlag för ett skadeståndsyrkande är en fördel eftersom de visar att det finns en bakgrund till det uppskattade beloppet och att detta belopp inte är alltför högt. Att tingsrätten biföll kärandens yrkande visar också att de hade motiverat sitt ersättningsanspråk tillräckligt och rekommendationerna anser jag måste ha bidragit till det.

---

⁶⁹ Stockholms tingsrätt, mål nr. FT 3697-02.

4.5.3 Clas Thor – Mediarkivet

I ytterligare ett mål mot Mediarkivet har talan väckts angående ersättning för publicering i databasen. Mot bakgrund av utgången i målet mot Carl Selling har Mediarkivet i detta mål ingivit mer omfattande bevisning. Någon huvudförhandling har ännu ej hållits men Mediarkivet har ingivit ett sakkunnigutlåtande från Nicklas Lundblad, Stockholms Handelskammare, som kompletterande bevisning. Syftet med yttrandet är att styrka att det skäliga vederlag som yrkats inte är skäligt. I detta fall yrkas bara ersättning för skäligt vederlag. Talan planeras läggas upp på samma sätt som i Carl Selling-målet d.v.s. med rekommendationer till stöd för det yrkade beloppet.⁷⁰ Anledningen till att jag redogör för Lundblads yttrande är att jag vill visa hur motparten argumenterar och bemöter påstående om skäligt vederlag.

Lundblads bedömning av vad som ska utgöra skäligt vederlag för en text som via en databas är tillgänglig på Internet utgår ifrån hur många gånger texten ”klickats upp” d.v.s. hur många som tittat på/ använt sig av den. Han menar att i en databas förs statistik över detta och att det är utgångspunkten för att bestämma marknadsvärdet. Även om det inte skulle finnas sådan statistik kan ett rimligt ersättningsspann fastställas genom att titta på statistiken i allmänhet anser Lundblad. Han menar att man kan utgå ifrån hur många gånger den tionde mest utnyttjade artikeln ”klickats upp”. Nästa steg är att gissa hur den aktuella artikeln förhåller sig till de övriga 4,8 miljoner artiklarna i databasen och se hur stor sannolikheten är att den klickats upp fler gånger än den tionde mest populära artikeln. Lundblads resonemang bygger på att det finns statistik och data över ”användandet” av en artikel och att detta ska ligga till grund för hur ersättningen ska bestämmas. När det tagits fram hur många gånger en artikel ”används” är nästa steg att titta på hur mycket intäkter den aktuella artikeln genererat. Här anser Lundblad att det inte bara är textens värde som ligger till grund för intäkterna utan även databasens värde. En bra databas kännetecknas av sin sökbarhet, katalogisering och uppmärkning, något som innebär ett omfattande arbete och kostnad att starta upp. Lundblad menar att kunden betalar inte bara för att få läsa texten utan även för att få fram informationen på ett enkelt sätt.

Vidare innehåller yttrandet uttalanden om att det är en fördel för författarna att deras verk återfinns i attraktiva databaser eftersom det ger största möjliga exponering, ersättning och varumärkesvärde. Detta skulle motivera att det skäliga vederlaget endast skulle uppgå till en liten del av det vederlag som utgick för papperspubliceringen. En exemplifierande uträkning görs också utifrån det resonemang han tidigare fört. Resultatet blir att det skäliga vederlaget utgör en andel av de intäkter som databasen haft från en viss text.

---

⁷⁰ Informationen hämtad från samtal med Olle Wilöf, Thors juridiska ombud, 03-12-11 kl.14.45.

Avdrag skall göras för de värden som skapats av marknadsföring, katalogisering och olika spridningsåtgärder. Detta innebär att det skäligen vederlaget blir mycket lågt men det anser Lundberg inte betyda att det är oskäligt.⁷¹

4.5.3.1 Analys

Resonemanget om marknadspris som Lundberg för är lite förbryllande. Lundberg verkar mena att varje artikel har ett marknadspris och detta kan inte fastställas förrän man vet hur många som klickat upp artikeln. Det skulle innebära att om det inte finns någon som intresserar sig för artikel X så skulle upphovsmannen till denna artikel inte få ett öre i ersättning. I så fall skulle ersättning för publicering i en tidning också vara baserat på antalet köpare. Jag anser att man inte kan fastställa marknadspriset i efterhand på det här viset. I Carl Selling-målet ansåg domstolen att det pris som utgick vid förstahandspubliceringen i tidningen skulle visa ett skäligt vederlag och därmed utgå även för Internetpublicering. Detta är också vad frilansrekommendationen förespråkar. Har inget vederlag tidigare utgått måste marknadspris istället kunna fastställas genom att titta på liknande artiklar.

Även argumentationen om uppdelningen av intäkterna är lite vanskelig. Det verkar konstigt att det skäligen vederlaget skulle baserats på intäkterna och att dessa ska delas mellan upphovsmannen och databasinnehavaren. Ersättningen blir då helt beroende av vilka priser som tas ut av kunderna och vilka kostnader företaget som står för databasen har.

4.6 ALIS – Svenska Dagbladet/Aftonbladet

ALIS är en ideell förening grundad av de litterära upphovsrättsorganisationerna i Sverige. Syftet är att bevaka vidareanvändningen av upphovsmännens verk samt att inkassera och utbetala ersättningar, teckna avtal och förhandla.⁷² I två viktiga mål har ALIS fört en fastställelsetalan angående publicering på Internet och i databaser som ligger till grund för ett omfattande betalningsanspråk.

4.6.1 Svenska Dagbladet

I det första målet var Svenska Dagbladet motpart. Dikter och artiklar av två författare hade publicerats dels i Svenska Dagbladets pappersupplaga och dels på tidningens hemsida. ALIS menade att det skett två publiceringar och att avtalet mellan upphovsmännen och tidningen bara omfattade den

---

⁷¹ Lundblad, aktbilaga nr. 64 i mål nr. FT 6372-00, Stockholms tingsrätt.

⁷² Uppgifterna är hämtade från www.alis.org 03-12-08 kl. 07.15, se rubriken ”vad är ALIS?”.

traditionella publiceringen i pappersupplagan. ALIS yrkade att domstolen skulle fastställa att Svenska Dagbladet var skyldig att utge både skälig ersättning och allmänt skadestånd för den digitala publiceringen på hemsidan. Tidningen ansåg att den digitala publiceringen omfattades av avtalet och lade fram en mängd invändningar till varför de inte skulle anses ersättningsskyldiga. Bland annat hävdade de att det var allmänt känt att Svenska Dagbladet publicerade material även på hemsidan. De ansåg också att den redaktionsruta i tidningen som upplyser om att materialet kan komma att publiceras på hemsidan innebär att avtalet omfattar även denna form av publicering.

Tingsrätten påpekade först att den digitala publiceringen skiljer sig helt ifrån papperstidningen bl.a. genom att den medverkar till mycket enklare och större spridning av upphovsrättsligt material. Domstolen hänvisade till specifikationsprincipen och konstaterade att någon överenskommelse om digital publicering inte hade gjorts. Beträffande allmänt skadestånd menade tingsrätten att tidningen varit medveten om ALIS inställning till publicering på Internet och att det i vart fall varit oaktsamt att fortsätta utnyttjandet. Någon rätt till allmänt skadestånd fastställdes dock inte eftersom ALIS inte anfört något till stöd för att skada lidits.⁷³

Hovrätten höll med tingsrätten i deras resonemang angående skälig ersättning. Däremot tyckte hovrätten att även allmänt skadestånd skulle utgå. Domstolen menade att även om meningen med ALIS talan uppenbarligen var att få prövat ersättningsskyldigheten som sådan så måste det i talan också anses ligga ett påstående om att skada inträffat. För att kunna bifalla fastställsetalan ansåg hovrätten att det var tillräckligt att fastslå att intrånget skett av oaktsamhet. Denna utgångspunkt gäller dock inte om det kan uteslutas att intrånget lett till någon egentlig skada. Hovrätten presumerade alltså att någon form av skada nästan alltid uppstår och vid en fastställsetalan är det inte nödvändigt att precisera skadan närmare.⁷⁴ Domen överklagades men högsta domstolen beslutade att inte meddela prövningstillstånd.⁷⁵

4.6.2 Aftonbladet och Mediearkivet

I det andra målet var det Aftonbladet som var motpart och omständigheterna var lite annorlunda. Här var det flera upphovsmän vars artiklar även hade publicerats i databasen Mediearkivet. Det var flera stora tidningar som tillsammans ägde och lagrade artiklar i den elektroniska databasen Mediearkivet. Tillgång till databasen såldes till privatpersoner och organisationer. Aftonbladet var den som organiserade hanteringen av lösenord, tecknade avtal om användandet samt i övrigt företrädde verksamheten utåt. Även i detta mål yrkade ALIS på skälig ersättning för

---

⁷³ Stockholms tingsrätt, mål nr. T 10703-98.

⁷⁴ Svea hovrätt, mål nr. T 820-02.

⁷⁵ Högsta domstolen, avd 2, mål nr. T 113-03.

utnyttjandet och allmänt skadestånd. Motpartens argument var precis som i det tidigare målet att avtalet med upphovsmännen omfattade elektronisk publicering.

För att bedöma vad avtalet mellan upphovsmännen och tidningarna omfattat ansåg tingsrätten att upphovsmännens inställning är av särskild betydelse. Än en gång påtalade tingsrätten att utvecklingen av elektroniska databaser gör att tillgängligheten har blivit mycket enklare. Detta har också medfört att det ekonomiska värdet av upphovsmännens artiklar ökat. Ingen av upphovsmännen hade något emot att deras verk lagrades elektroniskt och avtalet ansågs därmed också omfatta detta moment. Själva exemplarframställningen som skett när verken överfördes till Mediearkivet var alltså tillåtet enligt domstolen. Att verken fanns tillgängliga på Internet mot betalning var däremot en avsevärd skillnad gentemot traditionella klipparkiv. Med utgångspunkt från upphovsmännens inställning ansågs detta inte omfattas av publiceringsavtalen med tidningarna. Vidare ansåg domstolen att de åtgärder som Aftonbladet vidtagit d.v.s. tagit emot betalning och tillhandahållit lösenord, inneburit att de varit ansvariga för att verken gjordes tillgängliga för allmänheten. Beträffande det allmänna skadeståndet ansågs Aftonbladet ha varit oaktsamt på samma grund som i det tidigare fallet. Till stöd för sitt yrkande om allmänt skadestånd anförde ALIS att det ekonomiska värdet av verken förringats i och med publiceringen på Internet. En kommersiell förslitning hade skett eftersom vem som helst har kunnat ta del av verken. Att ett verk utnyttjas på annat sätt än vad som överenskommit innebär dessutom ett uppenbart lidande ansåg man. Någon tydligare precisering av skadorna kunde enligt tingsrätten inte krävas, i vart fall inte när det rör sig om en fastställelsetalan av ersättningsskyldigheten.⁷⁶ Domen har överklagats till hovrätten men tid för förhandling är i skrivandets stund ännu ej utsatt.

4.6.3 Betalningsanspråk

Båda dessa processer har förts som fastställelsetalan och inga skadeståndsberäkningar har alltså gjorts. Det har varit principiellt viktigt för ALIS att få ett domstolsavgörande angående betalningsskyldigheten. Efter målets avgörande har anspråk på betalning framställts från ALIS. Domarna används även som underlag för att kräva andra aktörer på skäligt vederlag. Anledningen till att jag tagit med dessa två mål är att de ligger till grund för ett betalningsanspråk mot Mediearkivet på över 17 miljoner kronor. ALIS har gjort en genomgång av databasen och funnit minst 11 300 upphovsrättsliga verk som publicerats utan att upphovsmännen fått ersättning för detta. Beräkning av betalningsanspråket har sedan utgått från ALIS tariffer för databaslagring. Dessa tariffer anger en årsavgift på 1 050 kr/sida som skäligt vederlag för publicering på Internet. När det gäller databaser är motsvarande siffra 500 kr/sida och år. Verken beräknas ha legat i databasen i minst 1 ½ år. 750 kronor (500 + 250) per år alltså grunden för

---

⁷⁶ Stockholms tingsrätt, mål nr. T 10704-98.

betalningsanspråket. Beloppet är lågt räknat, varje artikel räknas som en sida. Det allmänna skadeståndet beräknar ALIS med ett lika stort belopp. Totalt har 11 387 artiklar hittats, multiplicerat med 750*2 blir den totala ersättningen 17 080 500. Denna beräkningsgrund bestrids naturligtvis av motparten. Företrädarna för Mediearkivet anser att om vederlag ska utgå ska det i så fall beräknas utifrån hur många som använt/hämtat verken från databas⁷⁷

4.6.4 Analys

Dessa fall är exempel på att en dom beträffande skadestånd inte bara behöver beröra de aktuella upphovsmännen utan får konsekvenser även för framtiden. De visar också att utvecklingen inom upphovsrätten ligger steget före lagstiftningen och att rättspraxis därmed blir extra viktig för att fastställa vilka riktlinjer och principer som ska gälla. Enligt Dag Wetterberg, som är verksamhetschef på ALIS, har båda dessa domar ofta refererats och hänvisats till. För ALIS del har domarna inneburit att de fått klartecken att se över ytterligare betalningsanspråk och inkassera ersättning som de nu gjort mot Mediearkivet. Det är också därför ALIS valt att föra talan som en fastställsetalan.

Talan mot Mediearkivet har visserligen bara fastställs i tingsrätten men kommer att prövas i hovrätten någon gång under våren. Vissa processuella problem och andra frågor har dykt upp som förhalat processen. Även om det inte finns någon slutgiltig dom i målet kan även domen mot Svenska Dagbladet ligga till grund för betalningsanspråket mot Mediearkivet. Situationerna skiljer sig inte så mycket från varandra. Det är själva tillgängliggörandet för allmänheten vid en andrahandsupplåtelse som ska ersättas. Verken har sålts för publicering i tidning och inget annat. Ska ytterligare publicering ske, oavsett form, ska ersättning erläggas även för detta. Däremot kan det hävdas att publicering i en databas som mot betalning blir tillgänglig för allmänheten är en mycket större kränkning än om verken finns på en hemsida där alla kostnadsfritt kan ta del av dem. I det fallet har tidningen dessutom tjänat pengar på intrånget, ju större kränkning desto högre skadestånd. Däremot kan det invändas att den kommersiella förslitningen blir något mindre i databasfallet eftersom en mindre krets personer tar del av verken.

---

⁷⁷ Informationen är hämtade dels ifrån samtal med Dag Wetterberg, verksamhetschef på ALIS, och dels från www.alis.org 03-12-08 kl. 07.15, se rubriken ”nyheter”. Jmf även Lundblads inläga i Clas Thor-målet, se 4.5.3.

5 Sammanfattning av analyser

5.1 Skäligt vederlag

Enligt förarbeten ska tariffer, kollektivöverenskommelser och gängse grunder i branschen ligga till grund för det skäliga vederlaget. Som man kan se i de rättsfall som presenterats ovan används just tariffer ofta som underlag för yrkat belopp. Tariffers betydelse som utgångspunkt för beräkningen av skäligt vederlag har vi sett i praxis länge. Det finns många tariffer och rekommendationer inom olika upphovsrättsliga områden antagligen beroende på att det finns många upphovsrättsliga organisationer. De flesta tariffer behandlar skäligt vederlag eftersom ett sådant vederlag lättare kan fastställas i tariffform än allmänt skadestånd.

Frågan om vad som är skäligt är svårt att bedöma eftersom det är helt beroende av omständigheterna i det enskilda fallet. De fall jag tagit upp i denna uppsats visar att det finns en del underlag som kan användas för att motivera ett skäligt belopp. Ett väl genomtänkt och underbyggt belopp verkar accepteras bättre av domstolarna. Vilket underlag som används varierar också ganska mycket, ofta beroende på vilket upphovsrättsligt område det handlar om. När det gäller intrång i musikaliska verk, dataspel eller filmer finns det oftast underlag för att göra en relativt omfattande beräkning på vad som bör utgå i skäligt vederlag. Inom musikområdet finns det etablerade tariffer. För både dataspel, filmer och musik finns det en marknad vilket gör att marknadspris och grossistpris lätt går att fastställa. De båda piratkopieringsmålen illustrerar tydligt att beräkningar går att göra. Beräkningarna i sig måste dock också framstå som skäliga. Det höga belopp som målsäganden framställde i det första piratkopieringsmålet⁷⁸ kan jag förstå uppfattas som oskäligt, beräkningarna var omfattande och beloppen höga. Kanske ville MDTS testa domstolens reaktion på den omfattande bevisningen. I det andra målet var målsäganden lite mer försiktiga och gjorde fler ”avrundningar” och uppskattningar. Där framförde käranden en lite mildare ton och satte gränserna något lägre samtidigt som de däremot inte var lika noggranna med själva uträkningen. Denna framtoning verkade dock accepteras bättre av domstolen.

Som många av målen visat kan det skäliga vederlaget oftast räknas ut med olika underlag som stöd. Jag anser att man ska försöka göra det i den utsträckning det är möjligt. Uppskattning enligt 35 kap 5 § rättegångsbalken är ingen slasktratt att ta till när det blir för komplicerat och invecklat eller för att det är lättare att komma fram till ett skäligt och rimligt belopp. I paragrafen anges tydligt att den endast skall användas i fall då bevisning svårligen kan föras. Av naturliga skäl är detta oftare situationen när allmänt skadestånd ska fastställas.

---

⁷⁸ RH 2002:69, se 4.1.

Inom det litterära området av upphovsrätten är direkta uträkningar svårare att göra. Här blir det istället rekommendationer och vittnesmål som gäller för att styrka sitt anspråk. Målet Carl Selling mot Mediearkivet visar rekommendationers betydelse till stöd för talan.⁷⁹ När det gäller skäligt vederlag drar jag den slutsatsen att det är en klar fördel för att vinna framgång i målet att yrka ett belopp som inte är alltför högt och att försöka lägga fram så mycket underlag som möjligt för hur man kommit fram till detta belopp. Som jag påpekat i målet Selling/Mediearkivet kan det aldrig skada att hänvisa till rekommendationer i branschen men att det samtidigt är viktigt att man inte hänvisar direkt till dem utan anger dem som stöd för sin talan. Jag menar att det är bra om man visar domstolen att man gjort en egen bedömning och lagt ner tid och energi på det.

Vittnesuppgifter som i Hemglass/Demervall-målet⁸⁰ är också en fördel att kunna anföra som underlag för sitt anspråk. Även om detta mål endast avgjorts i tingsrätt så tycker jag att det är en bra princip angående rangordningen av vittnen som domstolen gjort där. Visst är rekommendationer betydelsefullt men bevisning om vad som i praktiken utgår som arvode på marknaden är steget bättre.

Det gäller som sagt att visa att det belopp man vill ha i ersättning är skäligt och marknadsmässigt. Detta görs lättast om det går att visa att beloppet tidigare utgått som ersättning för samma verk. Ofta har verket publicerats tidigare med upphovsmannens tillstånd. Exempelvis i målet Carl Selling mot Mediearkivet, där kunde käranden visa att yrkat belopp tidigare utgått och att det dessutom var det som Journalistförbundet rekommenderade skulle utgå vid andrahandsupplåtelse.

5.2 Allmänt skadestånd

En fråga som jag fastnat för när det gäller allmänt skadestånd är hur mycket skada måste egentligen påvisas? Hur höga krav på bevisningen av liden skada ställs? Svaret på detta har varit mycket varierande i de fall jag redovisat ovan. Jag vill påstå att rättsläget inte är helt klart på den här punkten. I det första piratkopieringsmålet anser hovrätten att det var självklart att goodwillförluster och marknadstörningar uppkommit.⁸¹ Likaså var beviskraven låga i ALIS-målet mot Aftonbladet.⁸² Där var i och för sig omständigheterna något annorlunda eftersom det var en fastställesetalan. Beviskravet verkar då vara lägre vilket är förståeligt eftersom det då bara är betalningsskyldigheten som ska fastställas. Några beräkningar av vilket belopp som ska utgå görs då inte vilket är det främsta syftet med att lägga

---

⁷⁹ Stockholms tingsrätt, mål nr. FT 3697-02

⁸⁰ Eskilstuna tingsrätt, mål nr. T 546-01.

⁸¹ RH 2002:69.

⁸² Stockholms tingsrätt, mål nr. T 10704-98.

fram bevisning. Jag kan i och för sig hålla med om att i vissa situationer är det ganska uppenbart att någon form av skada uppkommit. För den sakens skull bör en process kanske inte föras utan att åtminstone förklara vad man själv anser att utgör skada. Någon form av motivering bör framföras.

Det har ändå förekommit att domstolarna ansett att det inte är tillräckligt visat att skada lidits. I ALIS-målet mot Svenska Dagbladet⁸³ resonerade tingsrätten så. Hovrätten däremot tyckte att skada måste ha uppkommit och att det kunde utläsas ur yrkandet.⁸⁴ De presumerade att någon form av skada i princip alltid följer av sådana intrång. I det andra ALIS-målet mot Aftonbladet hade skadan preciserats närmare och det ansåg också tingsrätten var tillräckligt.⁸⁵ I fallet med bootlegskivorna konstaterade högsta domstolen att själva utbudandet av olagligt framställda skivor som regel medför en ekonomisk skada i vart fall när försäljningen inte är av obetydlig omfattning.⁸⁶ I målet om uthyrning av LP-skivor hade domstolarna olika högt ställda krav på bevisning av skada.⁸⁷ Tingsrätten ansåg inte att NCB hade kunnat visa att de lidit en ekonomisk förlust eller något annan skada. Hovrätten resonerade som så att skada uppkommer redan när någon olovligen utnyttjar ett upphovsrättsligt verk. Enligt detta tankesätt skulle allmänt skadestånd utgå vid samtliga uppsåtliga intrång och det är kanske rimligt. Teoretiskt sett kan det nog finnas fall där någon direkt ekonomisk skada inte uppstått. Ideell skada däremot kan i princip alltid uppstå i samband med ett upphovsrättsligt intrång. I Carl-Sellingmålet säger tingsrätten att det obehöriga utnyttjandet i sig får anses vara kränkande. Författaren Kerstin Ahlberg anser att det faktum att upphovsmannen inte fått välja själv var och i vilka sammanhang han vill medverka innebär en kränkning av hans ideella rätt.⁸⁸ Det slutliga skadeståndsbeloppet beror på hur mycket skada upphovsmannen har lidit. Ju större skada som kan visas desto högre skadestånd kan dömas ut. Kanske skulle man kunna säga att bedömningen av allmänt skadestånd kan ske i två steg. I steg ett behöver ingen egentlig bedömning göras, i och med intrånget har skada uppstått för upphovsmannen. Nästa steg blir att bedöma hur stor denna skada varit för att fastställa ett rimligt ersättningsbelopp. Det är inte förrän i denna del som bevisning och argumentation har någon betydelse.

Ett annat problem i det här sammanhanget är objektiviteten i bedömningen av liden skada. I Nowolin-fallet⁸⁹ menade tingsrätten att objektivt sett hade ingen kränkning skett. Egentligen är en liden skada i allra högsta grad en subjektiv bedömning eftersom ett upphovsrättsligt intrång är en personlig kränkning. Viss hänsyn till den skadelidandes personliga lidande menar jag ändå ska tas. Nowolin-fallet sätter dock en gräns för hur personliga aspekter som fås ta med i bedömningen. I målet Selling/Mediarkivet tar tingsrätten

---

⁸³ Stockholms tingsrätt mål nr. 10703-98.

⁸⁴ Svea hovrätt mål nr. T 820-02.

⁸⁵ Stockholms tingsrätt mål nr. T 10704-98.

⁸⁶ NJA 1984 s. 34.

⁸⁷ RH 83:85.

⁸⁸ Ahlberg, *Din upphovsrätt och andras* s. 149.

⁸⁹ NJA 1985 s. 807.

hänsyn till lojalitetskonflikten med arbetsgivaren vid bedömning av liden skada. Selling hade lovat att inte publicera artiklarna så de konkurrerade med den tidning han var anställd på. När artiklarna kunde återfinnas i Mediearkivet bröts detta löfte. Objektivt sätt är detta något som de flesta skulle finna obehagligt och har därför tagits med i bedömningen.

I Selling/Mediearkivfallet hänvisar käranden till Bildleverantörernas Förening rekommendationer angående allmänt skadestånd. Enligt Olle Wilöf, jurist på Journalistförbundet och som förde Sellings talan i det målet, så finns det flera liknande rekommendationer inom fotorätten som är accepterade och ofta hänvisade till. Olle Wilöf och Thorbjörn Öström, jurist på Författarförbundet, menar att det inom branschen finns tankar på att formulera rekommendationer just för allmänt skadestånd.⁹⁰

En annan intressant fråga som jag av utrymmesskäl valt att inte närmare gå in på men som jag ändå vill nämna är jämningsmöjligheten av allmänt skadestånd. Detta tas upp av hovrätten i det andra piratkopieringsmålet.⁹¹ En av anledningarna till att skadeståndet jämkades var enligt hovrätten att intrången hade begåtts mot stora företag som inte var beroende av skadestånden för sin överlevnad. I och för sig kan jag hålla med om att ju närmare upphovsmannen skadan sker desto större är den. Kränkningen är kopplad till upphovsmannen och intrånget drabbar honom hårdare. Konsekvenserna av ett intrång mot ett stort bolag blir aldrig lika kännbara som mot en enskild upphovsman. I det här fallet är troligen situationen så att ett bolag köpt rättigheterna till spelen av upphovsmännen eller så har de tillverkats inom ett företag och rättigheterna har då tillfallit arbetsgivaren. Skadan är alltså ganska långt bort från upphovsmannen. Helt självklart är det dock inte att detta resonemang skulle vara juridiskt försvarbart.

---

⁹⁰ Enligt uppgift vid möte i Stockholm 03-11-27.

⁹¹ Göta hovrätt mål nr. B 665-01.

Litteraturförteckning

Litteratur:

Ahlberg Kerstin	Din upphovsrätt och andras - en handbok för journalister, 1:a uppl, Tidens förlag 1995.
Förnell Petra, Jilmstad Jenny	Immateriellrättsliga skadestånd, Institutet för Immateriellrätt och Marknadsrätt vid Stockholms Universitet, nr 93.
Koktvedgaard, Mogens och Levin, Marianne	Lärobok i Immateriellrätt, 6:e uppl, Norstedts juridik 2000.
Olsson, Henry	Copyright – svensk och internationell upphovsrätt, 6:e uppl, Nordstedts juridik 1998.

Offentligt tryck:

Statens offentliga utredningar 1929:37	Förslag till ändringar i lagstiftningen om rätt till litterära och konstnärliga verk.
Statens offentliga utredningar 1956:25	Upphovsmannarätt till litterära och konstnärliga verk.
Proposition nr 2 1931	Förslag till lag angående ändring i vissa delar av lagen den 30 maj 1919 (nr 581) om rätt till litterära och konstnärliga verk.
Proposition nr 17 1960	Förslag till lag om upphovsrätt till litterära och konstnärliga verk.

Artiklar

Jan Rosén	Vem har att visa att en ersättning är skälig? Och hur då? Publicerad på Pointlex, www.pointlex.se , 03-12-09 kl.15.00.

Övriga källor

Frilansrekommendationen

Svenska Journalistförbundets hemsida, www.sjf.se, se rubriken "frilansrekommendationen".

STIM:s tariffer

STIM:s hemsida, www.stim.se, se rubrikerna "om STIM" och "musiktillstånd".

Nordisk Copyright Bureau, NCB

www.ncb.dk, se rubriken "NCB"

ALIS

www.alis.org

SAMI

www.sami.se

Rättsfallsförteckning

NJA 1974 s. 94	Gunilla Rudlings affischer
NJA 1984 s. 34	Bootleg-målet
NJA 1985 s. 813	Krukväxtkorten
NJA 1985 s. 807	Nowolins madrasser
NJA 1986 s. 226	Titelintrång
NJA 1987 s. 266	PK-banken
NJA 1993 s. 390	Marknadsvärde på tidningsartikel
NJA 1995 s. 164	Tunikan
Högsta domstolen mål nr. T 1477-02, 031028.	SAMI - Hotell du Nord
Högsta domstolen mål nr. T 113-03, 030619.	ALIS – Svenska Dagbladet
RH 83:85	Uthyrning av LP-skivor
RH 1998:89	Axeco - Strehög
RH 2002:69	Piratkopiering 1
Svea hovrätt mål nr FT 564-00, 020311.	SAMI - Hotell du Nord
Göta hovrätt mål nr. B 665-01, 020822.	Piratkopiering 2
Svea hovrätt mål nr. T 820-02, 021210.	ALIS - Svenska Dagbladet
Stockholms tingsrätt mål nr. FT 834-97, 980325.	SAMI - Hotell du Nord
Stockholms tingsrätt mål nr. T 10703-98, 021228.	ALIS - Svenska-Dagbladet
Stockholms tingsrätt mål nr. T 10704-98, 020419.	ALIS – Aftonbladet/Mediearkivet
Eskilstuna tingsrätt mål nr. T 546-01, 020425.	Jönssonligan
Stockholms tingsrätt mål nr. FT 3697-02, 030407.	Carl Selling – Mediearkivet
Stockholms tingsrätt mål nr. FT 6372-00.	Clas Thor – Mediearkivet
Skövde tingsrätt, mål nr. 1184-00, 010601.	Piratkopiering 2